

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

David Vostrejž

Kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení

Diplomová práce

Olomouc 2013

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Brně dne 23. 9. 2013

Podpis:

Na tomto místě bych rád srdečně poděkoval JUDr. Kláře Hamuľákové Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za její rady a podněty, ochotu a vstřícnost a za projevenou trpělivost při jejím zpracování. Dále bych rád poděkoval Ing. Jiřímu Sojkovi za cenné připomínky a rady ke zkvalitnění textu této práce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	5
1. ÚVOD.....	6
2. PŘEZKUM ROZHODČÍHO NÁLEZU A KONTROLNÍ FUNKCE SOUDU V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ.....	10
3. NÁVRH NA ZRUŠENÍ ROZHODČÍHO NÁLEZU.....	12
3.1 PROBLEMATIKA VÁZANOSTI SOUDU NÁVRHEM STRAN.....	12
3.2 ODKLAD VYKONATELNOSTI ROZHODČÍHO NÁLEZU	13
4. DŮVODY PRO ZRUŠENÍ ROZHODČÍHO NÁLEZU	16
4.1. POJEM ARBITRABILITA	16
4.1.1 Arbitrabilita sporu.....	17
4.1.2 Zrušovací důvod dle § 31 písm. a) RozŘ.....	18
4.2 ZRUŠOVACÍ DŮVOD DLE § 31 PÍSM. B) ROZŘ.....	19
4.2.1 Pojem rozhodčí smlouvy.....	19
4.2.2 Podoba rozhodčí smlouvy u sporů ze spotřebitelských smluv.....	21
4.2.3 Překážka rei iudicatae.....	23
4.3 ZRUŠOVACÍ DŮVOD DLE § 31 PÍSM. C) ROZŘ.....	24
4.4 ZRUŠOVACÍ DŮVOD DLE § 31 PÍSM. D) ROZŘ.....	26
4.5 ZRUŠOVACÍ DŮVOD DLE § 31 PÍSM. I) ROZŘ.....	27
4.6 ZRUŠOVACÍ DŮVOD DLE § 31 PÍSM. E) ROZŘ	27
4.6.1 Problematika doručování.....	27
4.6.2 Rovné postavení účastníků ve světle § 31 písm. e) RozŘ.....	29
4.6.3 Spolupráce rozhodců při rozhodování v rozhodčím senátu	31
4.7 ZRUŠOVACÍ DŮVOD DLE § 31 PÍSM. F) ROZŘ.....	31
4.7.1. Mezní případy při aplikaci § 31 písm. f) RozŘ.....	32
4.8 ZRUŠENÍ ROZHODČÍCH NÁLEZŮ ZE SPORŮ TÝKAJÍCÍCH SE SPOTŘEBITELSKÝCH SMLUV	33
4.8.1 Zrušovací důvod dle § 31 písm. g) RozŘ.....	33
4.8.2 Zrušovací důvod § 31 písm. h) RozŘ.....	35
5. ZAMÍTNUTÍ NÁVRHU NA ZRUŠENÍ ROZHODČÍHO NÁLEZU	37
6. NÁSLEDNÝ STAV PO ZRUŠENÍ ROZHODČÍHO NÁLEZU	40
6.1 OBECNĚ K PROBLEMATICE	40
6.2 NEKONCEPČNÍ ÚPRAVA USTANOVENÍ § 34 ODS. 2 ROZŘ	42
7. ZASTAVENÍ NAŘÍZENÉHO VÝKONU ROZHODČÍHO NÁLEZU.....	45
8. ZÁVĚR.....	46

SEZNAM LITERATURY	49
ABSTRAKT	51
ABSTRACT	51
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	51
LIST OF THE KEY WORDS	52

Seznam použitých zkratk

RozŘ	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
o. s. ř	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

1. Úvod

Tato diplomová práce se zabývá problematikou kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení. Soudní řízení je tradiční institut, ke kterému se později vyvinula konkurence v podobě rozhodčího řízení jako méně formalizované alternativy k řízení soudnímu. Hlavní rozdíl spočívá v odlišnosti osoby, před kterou je spor řešen. V případě soudního, tedy státem vedeného postupu řízení, není soudce vybrán stranami sporu, ale je součástí soudního systému a jednotlivé spory jsou soudcům přidělovány dle jejich rozvrhu práce bez ohledu na přání stran. Opačně je tomu v rozhodčím řízení, kde se strany dobrovolně vzdávají práva na projednání věci před soudem a zakládají tak pravomoc soukromé osobě rozhodnout jejich spor. Hlavní výhoda na rozdíl od tradičního soudního řízení tak tkví v možnosti výběru osoby rozhodce.

Tato rozhodovací dvojkolejnost má ale své hranice, neboť stát jako garant právního státu vymezuje určité mantinely, ve kterých se rozhodčí řízení odehrává. Od 1. ledna 1995, kdy nastala účinnost zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen RozŘ), je možno pozorovat jednoznačně se zvyšující trend v počtu sporů řešených v rozhodčím řízení namísto tradičního soudního řízení. Rostoucí obliba rozhodčích řízení je pochopitelná vzhledem k méně formalizovanému postupu rozhodců, což výrazně urychluje a zjednodušuje řešení sporů.

Ačkoli soudům je formálně odňata pravomoc věc projednat a rozhodnout o ní, není ingerence soudu v rozhodčím řízení vyloučena zcela. Soud v rozhodčím řízení plní funkci pomocnou a zejména pak kontrolní, spočívající v možnosti zrušit vydaný rozhodčí nález při splnění zákonem stanovených podmínek (§31 RozŘ). Tuto kontrolní funkci soudu je nutno chápat pouze jako ochranu řádného průběhu rozhodčího řízení s cílem vydání rozhodčího nálezu, ale nikoli jako opravný prostředek k přezkumu již vydaného rozhodčího nálezu. Pomocná role soudu pak spočívá zejména v procesních úkonech, které rozhodci nejsou oprávněni provést. Tyto procesní úkony jsou následně prováděny soudem na základě dožádání (§ 20 RozŘ). Typicky se bude jednat o situace, kdy řádně předvolaný svědek se dobrovolně nedostaví k výslechu v řízení před rozhodci.

Důvodem, proč se zabývám otázkou kontrolních mechanismů soudu v rozhodčím řízení, je aktuální reálný stav rozhodčího řízení v České republice. Veřejností je dlouhodobě institut rozhodčího řízení vnímán spíše negativně. Někteří lidé považují rozhodčí řízení za

nevhodné řešení právních sporů, jelikož je jim zamezen přístup k soudu ve smyslu věcného přezkumu rozhodčího nálezu. Mezi laickou veřejností také panuje dlouhodobě názor, že rozhodčí řízení je pouhé neformální řízení bez jakýchkoliv právních důsledků. Tato představa je však zcela mylná. Podpisem rozhodčí smlouvy dochází k přenesení pravomocí na rozhodce, či stálý rozhodčí soud s úmyslem stran vyloučit pravomoc soudů.

Tento neutěšený stav týkající se rozhodčího řízení bylo nutné nějak koncepčně vyřešit. Výsledkem této snahy bylo přijetí zákona č. 19/2012 Sb., který novelizuje RozŘ. Přijetím novely zákonodárce výrazně posílil práva spotřebitelů a to zejména formou zvýšení požadavků na informovanost o důsledcích uzavření rozhodčí smlouvy mezi podnikatelem a spotřebitelem. Snahou novely tak bylo zamezit podnikatelům určité praktiky, kterých se v praxi dopouštěli. Lze uvést konkrétní příklady, kdy rozhodčí doložka byla velmi často součástí všeobecných obchodních podmínek a průměrný spotřebitel podpisem smlouvy hlavní současně založil i pravomoc rozhodci.

V důvodové zprávě k zákonu č. 19/2012 Sb. byly zvažovány čtyři různé varianty, jak upravit aktuální stav rozhodčího řízení vůči sporům ze spotřebitelských smluv. První tzv. „nulová varianta“ se změnami ve prospěch spotřebitele vůbec nepočítala a jejím cílem bylo zachování zákona RozŘ v původní podobě, tj. v podobě před přijetím zákona č. 19/2012 Sb. Druhá navržená varianta byla pojata tak, že veškeré spotřebitelské spory měly být z rozhodčího řízení vyloučeny. Třetí varianta počítala s vyloučením možnosti uzavření rozhodčích doložek u spotřebitelských smluv. Poslední varianta spočívala v přijetí určitých opatření ve prospěch spotřebitele zejména v oblasti informovanosti o povaze rozhodčího řízení. Tato čtvrtá varianta byla vyhodnocena jako nejvhodnější pro české poměry a byla přijata v podobě zákona č. 19/2012 Sb.¹

Největší změnou, kterou novela přinesla, je možnost částečného věcného přezkumu rozhodčích nálezů u sporů vyplývajících ze spotřebitelských smluv. Tato možnost, kterou zákonodárce zakotvil, je pravděpodobně snahou o nápravu špatné pověsti české justice u široké veřejnosti. Způsob, který zákonodárce zvolil, lze sice považovat za velmi příznivě nastavený ve prospěch spotřebitele, ale narušuje celou koncepci rozhodčího řízení jako zcela nezávislé alternativy na řízení soudním.

Cílem této diplomové práce je pak detailní analýza jednotlivých právních nástrojů, které zákon svěřuje soudu ke kontrole rozhodčího řízení a zhodnocení současného stavu rozhodčího řízení v České republice. Zásadní otázka, na niž je třeba hledat odpověď, je, zda

¹ Důvodová zpráva k z. č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>> s. 11-14.

právní řád poskytuje dostatečné prostředky, jimiž lze účinně provádět tuto kontrolu rozhodčího řízení a dále jakých pozitivních změn doznala kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení po účinnosti poslední novely RozŘ, přijaté zákonem 19/2012 Sb., týkající se zejména posílení ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení.

Celá diplomová práce je rozpracována do osmi kapitol, vytvářející jeden logický celek. Každá samostatná kapitola obsahuje jedno téma týkající se kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení. Kapitoly jsou dále rozčleněny na jednotlivé podkapitoly, které úzce souvisí s danou problematikou. Celá strukturace diplomové práce pak složí k jednodušší orientaci v textu a tedy i v dané problematice.

Ve své práci se nejprve zabývám otázkou, zda je možné provádět přezkum rozhodčího nálezu a pokud ano, tak za jakých podmínek. Ve třetí kapitole obecně rozebírám podmínky návrhu na zrušení rozhodčího nálezu včetně možnosti odkladu vykonatelnosti rozhodčího nálezu. Čtvrtá kapitola je co do rozsahu nejobsáhlejší a tvoří hlavní část této diplomové práce. Tuto kapitolu jsem rozdělil do velkého množství podkapitol, ve kterých následně rozebírám jednotlivé důvody, pro které je možné soudem zrušit vydaný rozhodčí nález včetně související problematiky u jednotlivých zrušovacích důvodů. Příkladem lze uvést problematiku arbitrability sporu, či otázku pojmu rozhodčích smluv. Každý zrušovací důvod uvedený v příslušné podkapitole je také náležitě vymezen, včetně vybrané související problematiky, se kterou se lze v praxi setkat a je doplněn o nejdůležitější soudní judikaturu. V páté kapitole se věnuji situaci, kdy návrh na zrušení rozhodčího nálezu je zamítnut. Šestá kapitola naopak popisuje stav po zrušení rozhodčího nálezu soudem. Poslední téma této práce pak náleží otázce možnosti zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu, neboť toto téma doplňuje problematiku kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení.

U příslušných kapitol se také zabývám otázkou sporů vyplývajících ze spotřebitelských smluv a upozorňuji na jednotlivá specifika, neboť se domnívám, že pro lepší pochopení této problematiky je vhodné spíše upozorňovat na jednotlivé výjimky z pravidla až v jednotlivých kapitolách diplomové práce.

Jak je vidět, daná problematika je relativně rozsáhlá a není možné a ani není záměrem této práce postihnout veškeré situace, které přicházejí v úvahu. Smyslem této práce je naopak zaměřit se na vybrané sporné situace a nedostatky zákona č. 216/1994 Sb. týkající se kontrolní funkce soudu a pokusit se nastínit jednotlivé způsoby jejich řešení.

V otázce použití zdrojů jsem vycházel ze základního právního pramene upravujícího rozhodčí řízení, tj. zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. Dále jsem pracoval zejména s komentáři A. J. Bělohávků a L.

Lisseho, včetně dostupné judikatury českých soudů a odborných článků zabývajících se touto tematikou.

V této práci bylo využito několik různých vědeckých metod. Metodou abstrakce jsem definoval určité pojmy, zejména v těch případech, kdy jejich význam a smysl nebyl zatím uspokojivě vysvětlen. Dále jsem použil metodu analogie, zejména při srovnávání určitých otázek v RozŘ s občanským soudním řádem a pokusil se objasnit důvod vzniku, nebo naopak absenci takového ustanovení v RozŘ.

Hlavní vědecké metody, které jsem považoval za vhodné pro tuto práci využít, jsou metoda analýzy a metoda klasifikace. Tyto metody používám k rozčlenění a hlubšímu rozebrání právních institutů sloužících ke kontrolní funkci soudu v rozhodčím řízení. Konkrétně se pak jedná o rozpracování jednotlivých právních důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu soudem. Okrajově také používám metodu komparace, konkrétně pro srovnání rozsahu objektivní arbitrability se zahraniční právní úpravou.

2. Přezkum rozhodčího nálezu a kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení

Přezkum rozhodčího nálezu je upraven v § 27 RozŘ, který stanoví, že: „Strany se mohou dohodnout v rozhodčí smlouvě, že rozhodčí nález může být k žádosti některé z nich nebo obou přezkoumán jinými rozhodci. Nestanoví-li rozhodčí smlouva jinak, musí být žádost o přezkoumání zaslána druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání doručen rozhodčí nález. Přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a platí o něm ustanovení tohoto zákona.“ Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že přezkum rozhodčího nálezu je možný pouze tehdy, je-li výslovně předem sjednán v rozhodčí smlouvě. Nelze tak hovořit o odvolacím institutu, na který vzniká ex lege nárok, ale pouze o autonomii vůle stran při sjednávání rozhodčí smlouvy.

Obecně lze hovořit o přezkumu rozhodčího nálezu pouze jinými rozhodci, nikoli však obecnými soudy, které jsou z přezkumu vyloučeny (vyjma spotřebitelských smluv viz dále). Jedná se pouze o doplňkový institut, který je spíše výjimkou z obecné koncepce rozhodčího řízení, které je typicky jednoinstanční. Obecné soudy nemají pravomoc přezkoumávat věcnou správnost rozhodčího nálezu, jejich kontrolní funkce spočívá v možnosti za zákonem stanovených důvodů rozhodčí nález zrušit.

Tento stav byl narušen novelou RozŘ zákona č. 19/2012 Sb., který významně posílil postavení spotřebitele v rozhodčích řízeních. Na základě této poslední novelizace došlo k částečnému průlomu do nemožnosti přezkumu rozhodčího nálezu obecnými soudy. Obecné soudy mohou nově věcně přezkoumávat rozhodčí nález plynoucí ze spotřebitelských smluv, jak plyne z § 31 písm. g) RozŘ. Dále již také není přípustné spor vzniklý z těchto smluv řešit pouze na základě equity (§ 25 odst. 3 RozŘ).

Touto novelizací tak vzniká otázka, zda se (i když jen v rozsahu spotřebitelských smluv) obecné soudy staly druhým stupněm, kam je možno podat opravný prostředek. Pokud by tomu tak bylo, domnívám se, že rozhodčí řízení by ztratilo svoji podstatu, jejíž základ tkví v rovnocenné alternativě (ve smyslu § 2 RozŘ) k soudnímu řízení.

A. J. Bělohávek k dané problematice uvádí: „Institut zrušení rozhodčího nálezu dle §31 a násl. RozŘ není žádným (řádným ani mimořádným) opravným prostředkem proti rozhodčímu nálezu. O opravný prostředek nejde ani při aplikaci důvodu dle § 31 písm. g) RozŘ u spotřebitelských sporů, byť se jedná do jisté míry (ovšem ve vysoce kvalifikované

podobě) o určitý průlom do zákazu přezkumu ve věci samé. Opravným prostředkem tj. přezkumem po stránce procesní a věcné a právní správnosti rozhodnutí je výlučně přezkum před jinými rozhodci podle § 27 RozŘ.²

S tímto názorem se dle mého pohledu nelze zcela ztotožnit. Je nezpochybnitelné, že hovoříme-li *stricto sensu* o přezkumném řízení, tak je nutné vycházet pouze z dikce RozŘ tj. z § 27 RozŘ, který jako jediný hovoří o možnosti věcného přezkumu rozhodčího nálezu. Domnívám se ale, že není možné „zavírat oči“ před novelou RozŘ zákona č. 19/2012 Sb. a jejími dopady na věcný přezkum rozhodčího nálezu. Novela RozŘ totiž jednoznačně umožňuje, byť formou zrušení rozhodčího nálezu, věcně přezkoumat obecnými soudy rozhodčí nález. Dle mého názoru se tedy o přezkumné řízení, byť ne zcela v tradiční podobě, jedná. K podobným závěrům k otázce přezkumu rozhodčího řízení docházejí i další autoři³.

² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1060.

³ Srov. KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil a kol. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011 s. 163.

3. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu

Zrušení rozhodčího nálezu na základě podaného návrhu lze považovat za jediný zákonný způsob, kterým obecné soudy mohou zasahovat do již vydaného pravomocného rozhodčího nálezu. Takovýto návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem je možné podat nejpozději do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně sporu, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, nestanoví-li zákon jinak (§ 32 odst. 1 RozŘ). Z toho jednoznačně vyplývá, že tříměsíční lhůta pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu je vázána pouze na doručení rozhodčího nálezu, nikoli na jeho právní moc, která nastává teprve doručením všem účastníkům rozhodčího řízení. Je tedy velice pravděpodobné, že tato prekluzivní lhůta počne běžet každému účastníkovi jinak a to v závislosti na doručení.⁴

Návrh lze podat pouze na základě uvedených zákonných důvodů obsažených v § 31 RozŘ, přičemž celé ustanovení je výlučně kogentní povahy a není možné jej na základě dohody stran rozšiřovat či omezovat. Institut návrhu na zrušení rozhodčího nálezu obecně nemá povahu žádného opravného prostředku (ať již řádného či mimořádného), neboť není možné se domáhat u soudu věcného přezkumu rozhodčího nálezu.⁵ Z tohoto obecného pravidla nemožnosti věcného přezkumu však existují i výjimky, kterým je také částečně věnována následující podkapitola.

Obecně je nutno také poznamenat, že podáním návrhu na zrušení rozhodčího nálezu nenastává odkladný účinek návrhu ve vztahu k vykonatelnosti rozhodčího nálezu, což rozebírám v druhé podkapitole této kapitoly a to včetně výjimek z tohoto obecného pravidla.

3.1 Problematika vázanosti soudu návrhem stran

Obecně lze říci, že o problematiku vázanosti soudu návrhem stran se v minulosti dle A. J. Bělohlávka vedla poměrně dlouhou dobu diskuse, zda je obecný soud oprávněn i bez návrhu žalobce, tedy ex officio, zrušit rozhodčí nálezu, postrádá-li rozhodčí nálezu objektivní arbitrabilitu [§ 31 písm. a) RozŘ]. Tuto diskusi ukončil nově definovaný § 32 odst. 1 RozŘ, který měl mimo jiné reagovat na judikaturu Evropského soudního dvora a harmonizovat

⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1161.

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 2001, sp. zn. 21 Cdo 123/2001

český právní řád s právním řádem Evropské unie.⁶ Po poslední novelizaci ustanovení § 32 odst. 1 RozŘ zní: „Návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, nestanoví-li tento zákon jinak. Byl-li rozhodčí nález vydán ve sporu ze spotřebitelské smlouvy a návrh na jeho zrušení podal spotřebitel, soud vždy přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. a) až d) nebo h).“

Poslední věta tohoto ustanovení tak nově striktně rozdělila spory na dva případy. V prvním případě, kdy soud je pevně vázán návrhem stran bez jakékoliv možnosti ex officio přezkoumat objektivní arbitrabilitu. V druhém případě jde o spory ze spotřebitelských smluv, kdy soud ex offio přezkoumá některé důvody pro zrušení rozhodčího nálezu včetně zkoumané objektivní arbitrability [konkrétně se bude jednat o důvody uvedené v § 31 písm. a), písm. b), písm. c), písm. d) a písm. h)]. Dle slov autora komentáře je tato koncepce v přímém rozporu s vývojem rozhodovací praxe českých soudů, jelikož absence objektivní arbitrability je natolik elementární pochybení, že soudní praxe si vyhradila zákonný přezkum tohoto důvodu, ačkoli nebyl tento důvod pro zrušení rozhodčího nálezu v žalobě výslovně uveden [§ 31 písm. a) RozŘ]. Na základě přijaté novely RozŘ se A. J. Bělohlávek domnívá, že nadále již tento postup nebude možný.⁷

S těmito závěry autora se nemohu plně ztotožnit, jelikož se domnívám, že ačkoli je nově přímo definováno, že v rámci spotřebitelských smluv bude soud ex offio přezkoumávat důvody výše zmíněné, nelze z toho automaticky dovozovat nutný obrat v rozhodovací praxi soudů. Byla-li před novelou RozŘ snaha soudů posuzovat objektivní arbitrabilitu u všech sporů i bez návrhu v žalobě, nevidím důvod, proč by zákon č. 19/2012 Sb. měl přinést úplný obrat v rozhodovací praxi soudů. Dle mého názoru nově definovaný zákonný přezkum v rámci spotřebitelských smluv se nedotýká zrušení přezkoumávání objektivní arbitrability z úřední povinnosti, ale jde pouze o rozšíření práv spotřebitele a nikoli o novou přísnou vázanost soudu žalobním návrhem mimo spotřebitelské smlouvy.

3.2 Odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu

Po podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu je nutné vycházet z ustanovení § 32 odst. 2 RozŘ., který obecně nepřiznává návrhu odkladný účinek ve vztahu k vykonatelnosti

⁶ Rozsudek Evropského soudního dvora, ve věci Elisa María Claro v. Centro Móvil Milenium SL. ze dne 26. října 2006, sp. zn. C-168/05

⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1163.

pro vydaný rozhodčí nález. Z tohoto obecného pravidla se uplatňuje výjimka, kdy je možné na žádost povinného odložit vykonatelnost. Tento odklad je pak následně posuzován soudem, přičemž soud návrhu na odklad vyhoví, jestliže by výkonem rozhodčího nálezu byla způsobena závažná újma. Do přijetí novely zákona č. 19/2012 Sb. byl předpoklad závažné újmy jedinou možností, pro kterou bylo možné žádat odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu. Účinností novely doznal § 32 odst. 2 RozŘ změny, kdy soud na návrh účastníka posuzuje odklad vykonatelnosti jednak z hlediska hrozby závažné újmy, tak nově, zda je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezu možné usuzovat, že je důvodný (§ 32 odst. 2 RozŘ).

L. Lisse a A. J. Bělohávek k problematice shodně uvádějí, že k tomu, aby se soud mohl zabývat odkladem vykonatelnosti rozhodčího nálezu, je nutno nejprve zkoumat, zda byla podána žaloba na zrušení rozhodčího nálezu. Teprve je-li splněn tento předpoklad, je možné se zabývat otázkou, zda bezprostředním výkonem takového rozhodčího nálezu hrozí závažná újma. Takto definovanou újmu je poté nutno vykládat tak, že soud bude posuzovat újmu, kterou by mohl výkon rozhodčího nálezu způsobit, bude-li rozhodčí nález následně zrušen. A. J. Bělohávek k tomu dále uvádí: „Odklad vykonatelnosti je vázán na existenci důvodů, pro které by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma, tj. v případech, kde rozhodnutí založilo subjektivní povinnost nebo oprávnění.“⁸ To ale není možné chápat tak, že povinný je aktuálně například ve finanční tísní, či se jedná o vysokou finanční částku, která je předmětem rozhodčího nálezu.⁹

Téměř každý rozhodčí nález však zakládá nějakou povinnost či oprávnění (např. povinnost zaplatit). Tedy, budeme-li se striktně držet názoru A. J. Bělohávek, musíme dojít k závěru, že odklad vykonatelnosti by měl být uplatňován téměř u všech rozhodčích nálezů, což je dle mého názoru zcela v rozporu se smyslem odkladu vykonatelnosti jako výjimky z pravidla.

Zákon č. 19/2012 Sb. umožnil žádat o odklad vykonatelnosti i v situaci, kdy návrh na zrušení rozhodčího nálezu lze považovat za důvodný. V praxi to pro soud bude znamenat, že nově musí předběžně přezkoumat návrh na zrušení rozhodčího nálezu a následně pak posoudit, zda je či není důvodný. Je ale nutné podotknout, že soud nebude provádět celé dokazování a vést řízení tak jako v případě, kdy se bude jednat o zrušení rozhodčího nálezu v nalézacím řízení. L. Lisse se ale domnívá, že i v tomto případě by měla být dána možnost

⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1167.

⁹ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 613.

slyšení účastníkům řízení a soud by měl přezkoumávat návrh včetně všech příloh návrhu.¹⁰ Pokud by tomu tak bylo, pak tato koncepce zakládá zcela nový typ kvazi předzkumného řízení, kdy soud je nucen přezkoumat návrh na zrušení rozhodčího řízení ještě dříve, než začne rozhodovat v samotném řízení o zrušení rozhodčího řízení.

V rámci novelizace RozŘ byl také nově včleněn do § 32 RozŘ odst. 3: „Pokud návrh na zrušení rozhodčího nálezu podá spotřebitel, soud přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu podle odstavce 2, aniž by o to spotřebitel žádal. O odložení vykonatelnosti rozhodne soud do 7dnů od podání návrhu; po tuto dobu nelze rozhodčí nález vykonat.“. Tento odstavec plně odráží záměr zákonodárce více chránit právní postavení spotřebitele tím, že soudu je nově přiznána pravomoc přezkumu důvodů pro odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu, aniž by to spotřebitel sám navrhoval.

¹⁰ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 613 – 614.

4. Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu

Rozhodčí nález je možné soudem zrušit, jestliže byl podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu jednou ze stran sporu a jsou-li splněny podmínky dle § 31 RozŘ, který obsahuje taxativní výčet důvodů pro možné zrušení rozhodčího nálezu. Důvody zrušení jsou dané zákonem, od kterého se nelze odchýlit a ani není možno je svévolně rozšiřovat (jedná se o kogentní zákonné ustanovení). Soud tedy na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže splňuje důvody pro zrušení dle § 31 RozŘ.

Tyto zákonem uvedené důvody je vhodné rozdělit na dvě kategorie, respektive na dvě situace. První situace dopadá na standardní typy sporů, kde je nerozhodné, zda jednou stranou sporu je spotřebitel či nikoli [§ 31 písm. a) až písm. f) a písm. i) RozŘ]. Druhá kategorie zrušovacích důvodů [§ 31 písm. g) a písm. h) RozŘ] je kategorií novou, která má za cíl zvýšit ochranu spotřebitele, neboť zavádí nové zrušovací důvody, týkající se pouze sporů vyplývajících ze spotřebitelských smluv. Ačkoliv tato speciální kategorie na první pohled působí spíše jako doplňková, v praxi půjde o velmi často využívaná ustanovení, jelikož jak vyplývá z důvodové zprávy k zákonu č. 19/2012 Sb., rozhodčí řízení je velmi často využíváno jako alternativa k řízení soudnímu a to zejména u spotřebitelských úvěrů, což jsou typické případy spotřebitelských smluv.¹¹

4.1. Pojem arbitrabilita

Než přikročím k rozebrání ustanovení § 31 písm. a) RozŘ je dle mého názoru nezbytné zabývat se otázkou arbitrability, tedy zda v konkrétním sporu je přípustné uzavřít rozhodčí smlouvu a založit tak výlučnou pravomoc rozhodců namísto soudu. Teorie pak rozlišuje arbitrabilitu subjektivní a objektivní. Takto pojatá koncepce je z toho důvodu, že subjektivní arbitrabilita se zabývá oprávněním subjektu uzavřít rozhodčí smlouvu a arbitrabilita objektivní vymezuje okruh záležitostí, které lze vyřešit v rozhodčím řízení namísto řízení soudního. Česká zákonná úprava vymezuje objektivní arbitrabilitu v § 1 a § 2 RozŘ. Takovéto vymezení je výsostnou pravomocí každého státu, v jakém rozsahu stát umožní konání rozhodčího řízení jako rovnocenného „partnera“ k řízení soudnímu. Mezi nejčastější

¹¹ Důvodová zpráva k z. č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>> s. 13.

odlišnosti v objektivní arbitrabilitě patří zejména pracovně právní spory, rodiněprávní spory, či spory vzniklé z práv průmyslového vlastnictví.¹²

4.1.1 Arbitrabilita sporu

Česká úprava v § 1 RozŘ připouští objektivní arbitrabilitu jen pro práva majetková, a to s dalšími omezeními obsaženými v § 2 RozŘ. Ustanovení § 1 RozŘ zní: „Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů“. Ustanovení § 2 odst. 1 RozŘ výslovně říká: „Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva)“. Další limitující prvek je vyjádřen v § 2 odst. 2 RozŘ, který říká, že: „Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.“

České pojetí rozsahu arbitrability je ve srovnání se zahraniční úpravou relativně nedostatečné. Pro srovnání úzkého rozsahu české arbitrability se zahraniční úpravou lze vzít za příklad rakouský civilní procesní řád, který prošel významnou novelizací s účinností k 1. červenci 2006. Rakouská úprava arbitrability je pojímána výrazně šířeji než úprava česká. Rakouský civilní procesní řád řadí pod objektivní arbitrabilitu veškeré majetkové i nemajetkové spory, pokud účastníci o předmětu sporu mohou uzavřít smír.^{13,14}

Z české právní úpravy v otázce rozsahu objektivní arbitrability lze tedy dovodit následující závěr. Vždy se musí jednat o sporné řízení, které je pouze majetkového charakteru a v tomto sporu je soud nadán pravomocí¹⁵ věc rozhodnout. Dále při poslední novelizaci RozŘ, která byla provedena zákonem č. 19/2012 Sb., byl současně novelizován i zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích. Zákonodárce tak nově vymezil další případy (konkrétně v § 127 a v § 129 zákona o elektronických komunikacích), pro které je možné sjednat si rozhodčí doložku, což znamená rozšíření objektivní arbitrability i na takové případy, které nebylo možné prostřednictvím rozhodčího řízení dříve řešit.

Ustanovením § 2 odst. 1 RozŘ jsou dále vyloučeny z objektivní arbitrability takové majetkové spory, které vznikly v souvislosti s výkonem rozhodnutí a také spory incidenční.

¹² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 54.

¹³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 2, s. 18.

¹⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 35.

¹⁵ Vymezeno v § 7 o. s. ř.

Poslední omezení objektivní arbitrability je v ustanovení § 2 odst. 2 RozŘ, tedy že o předmětu sporu je možné uzavřít smír. Okolnosti za jakých lze smír uzavřít jsou vyjádřeny v § 99 o. s. ř. Z toho a contrario vyplývá, že není možné uzavřít rozhodčí smlouvu ve věcech osobního statusu či v rámci tzv. nesporných řízení.

4.1.2 Zrušovací důvod dle § 31 písm. a) RozŘ

„Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu“ [§ 31 písm. a) RozŘ]. Pro platné uzavření takového smlouvy je nutná výše zmíněná objektivní arbitrability, která tvoří mantinely rozhodčího řízení.

Je otázkou, jakým způsobem řešit situace, kdy došlo k uzavření rozhodčí smlouvy a následně byl rozsah arbitrability rozšířen či naopak omezen. Představme si situaci, kdy byla uzavřena absolutně neplatná rozhodčí smlouva, ale následně byla přijata novela RozŘ, která objektivní arbitrabilitu sporu rozšířila tak, že rozhodčí smlouva uzavřená před novelou RozŘ nově splňuje podmínky objektivní arbitrability. Odpověď na tuto otázku lze hledat analogicky v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Na pozdější zplatnění rozhodčí smlouvy lze totiž pohlížet jako na pozdější odpadnutí nemožnosti plnění, kdy soudní praxe to vnímá spíše jako odkládací podmínku než jako důvod neplatnosti takového úkonu. Výsledkem tedy bude to, že byl-li vydán rozhodčí nález, který vychází z původně absolutně neplatné rozhodčí smlouvy, po výše zmíněné novelizaci by měl takto vydaný rozhodčí nález, neobsahuje-li jiné důvody pro zrušení dle § 31 RozŘ, zůstat v platnosti bez možnosti zrušení dle § 31 písm. a) RozŘ.¹⁶

Zmínil-li jsem v předchozím odstavci možnost rozšíření rozsahu objektivní arbitrability, je nutno zmínit i situaci zcela opačnou, kdy za předpokladu zpřísnění podmínek arbitrability dojde k dodatečnému zneplatnění rozhodčí smlouvy. A. J. Bělohávek tvrdí, že na základě použití analogie v předchozím odstavci lze dojít k závěru, že daný spor může založit důvod pro zrušení rozhodčího nálezu [§ 31 písm. a) RozŘ].¹⁷

S výše uvedenými závěry A. J. Bělohávka lze dle mého názoru souhlasit jen z poloviny. Zdá se logické a v této části s autorem souhlasím, že je možné pohlížet na neplatnou rozhodčí smlouvu pouze jako na odkládací podmínku, která bude platná jen za podmínky změny objektivní arbitrability. Podpisem rozhodčí smlouvy byla totiž naplněna vůle stran přenést výlučnou rozhodovací pravomoc ze soudního řízení na řízení rozhodčí.

¹⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1084, s. 1086.

¹⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1084, s. 1086.

Zplatnění takovéto smlouvy tedy nikdy nemůže být k újmě stran, neboť se jedná o pouhé dodatečné naplnění jejich původní vůle.

Nesouhlasím ale se závěry autora v jeho druhé části. Je dle mého názoru nepřijatelné dojít analogií o odkládací podmínce k závěru, že pokud strany mezi sebou uzavřou rozhodčí smlouvu v souladu s platným a účinným právem, je tato dohoda po změně právní úpravy neplatná. Takovýto závěr je zcela v rozporu s právní jistotou a obecně přijímaným principem zákazu retroaktivity. Vždy je totiž nutné upřednostnit vůli stran a jejich dobrou víru v právní řád, který jim v určitý okamžik umožnil takovou rozhodčí smlouvu platně uzavřít.

4.2 Zrušovací důvod dle § 31 písm. b) RozŘ

„Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje.“ [§ 31 písm. b) RozŘ]. Takto formulované ustanovení koncepčně doplňuje § 31 písm. a) RozŘ, týkající se neplatného uzavření rozhodčí smlouvy respektive nesplnění podmínky objektivní arbitrability. Zrušovací důvod § 31 písm. b) RozŘ míří na situace odlišné. Pro pochopení důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu dle písm. b) je nutno nahlédnout do ustanovení § 2 odst. 3 až 5 a dále § 3 RozŘ.¹⁸

Tento zrušovací důvod je také svázán s povinností definovanou v § 33 RozŘ, jenž stanovuje povinnost aktivně namítat stranou důvody uvedené v § 31 písm. b) RozŘ již v rozhodčím řízení. Tyto námitky je strana povinna učinit nejpozději do okamžiku, kdy bylo zahájeno jednání ve věci samé, s výjimkou sporu ze spotřebitelských smluv (§ 33 RozŘ).

4.2.1 Pojem rozhodčí smlouvy

V ustanovení § 2 odst. 3 RozŘ jsou vyjmenovány typy rozhodčích smluv. RozŘ výslovně rozlišuje smlouvu o rozhodci a rozhodčí doložku. Ustanovení § 2 odst. 3 RozŘ zní: „Rozhodčí smlouva se může týkat jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka).“ Z výše uvedeného ustanovení RozŘ vyplývá, že pojem „rozhodčí smlouva“ tvoří souhrnnou kategorii pro dva typy smluv a to konkrétně smlouvu o rozhodci a o rozhodčí doložce. Zákon nicméně nevyklučuje ani další

¹⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1087.

možné varianty smluvních typů, což ostatně vyplývá z první věty § 2 odst. 3 RozŘ, použitím slovního spojení „může týkat“. Takovýmto dalším typem rozhodčí smlouvy může být právě tzv. neomezený kompromis.

Kromě splnění podmínky arbitrability je pro platnost rozhodčí smlouvy nutno splnit i její další náležitosti obsažené v § 2 odst. 4 RozŘ. Rozhodčí smlouva je klasický dvoustranný právní akt, který musí kromě výše zmíněného být také plně v souladu s úpravou právních úkonů a úpravou závazkových vztahů obsažených v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Ustanovení § 37 ObčZ říká: „Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.“ Pokud právní úkon takto učiněn není, sankcionuje se ve formě absolutní neplatnosti.

Od 1. ledna 2014 nabude účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (dále NOZ), který nahradí stávající občanský zákoník a jeho koncepci právního úkonu obsaženou v § 37. NOZ zavádí nový institut tzv. zdánlivého právního jednání, upraveného v § 551 a násl. NOZ. Nový institut již nespojuje absenci projevu vážné vůle, její neurčitosti nebo nesrozumitelnosti s absolutní neplatností, ale k takovému zdánlivému právnímu jednání se nově ani nepřihlíží dle § 554 NOZ. Od 1. ledna 2014 tak bude nutné rozlišovat, zda se jedná o právní úkon platný, neplatný (např. osoba jednající v omylu dle §583 NOZ) či pouze o právní úkon zdánlivý.¹⁹

Z toho lze dle mého názoru vyvodit, že v budoucnu by toto rozlišení mohlo představovat určité obtíže spojené zejména s pojmem „zdánlivé právní jednání“, který RozŘ nezná. Vystává tedy otázka, zda zdánlivé právní jednání lze podřadit pod jiný důvod neplatnosti dle § 31 písm. b) RozŘ.

A. J. Bělohlávek k této problematice říká: „Všechny tyto případy v režimu budoucí civilní úpravy (NOZ) bude zapotřebí podřadit právě pod důvody pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. b) RozŘ.“²⁰. S tímto názorem autora se ztotožňuji, jelikož ačkoli účinností NOZ vznikne nová kategorie označovaná jako zdánlivé právní úkony, jedná se pouze o zvláštní verzi absolutně neplatného právního úkonu a lze tedy dovodit, že tento nový druh bude spadat pod ustanovení § 31 písm. b) RozŘ.

Vrátíme-li se k účinné úpravě ObčZ, domnívám se, že otázka svobody, vážnosti a srozumitelnosti projevu je v rámci této problematiky relativně zřejmá a nepotřebuje dalšího komentáře. Co je ale důležité zmínit, je otázka určitosti u rozhodčí smlouvy.

¹⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1088.

²⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1088.

A. J. Bělohlávek se domnívá, že není možné uzavřít tzv. generální rozhodčí smlouvu, která bude použita vždy bez ohledu na důvod vzniku sporu. Takto koncipovaná rozhodčí smlouva není přípustná, jelikož neobsahuje jakkoliv specifikovaný okruh právních vztahů, pro něž má být v možném budoucím sporu užito řízení rozhodčí. Vždy je tedy nutno dostatečně určitě vymežit pravomoc rozhodců.²¹

4.2.2 Podoba rozhodčí smlouvy u sporů ze spotřebitelských smluv

V rámci „euronovely“ RozŘ bylo ustanovení § 3 upravující rozhodčí smlouvu rozšířeno o nové odst. 3, 4, 5 a 6. Nově dle § 3 odst. 3 RozŘ: „Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná.“ Odpověď na důvod zavedení nové podmínky pro uzavření rozhodčí smlouvy tj. samostatné sjednání rozhodčí smlouvy, lze nalézt ve snaze zákonodárce reagovat na praxi sjednávání rozhodčích smluv. V praxi byl velmi častý jev, že rozhodčí doložky byly obsaženy jako součást obchodních podmínek u adhezních smluv (nebo také nazývaných „take it or leave it“ smluv). Spotřebiteli tak de facto nebyl dán žádný manévrovací prostor při negociaci o podmínkách smlouvy včetně možného vyloučení rozhodčí doložky ze smlouvy hlavní. Ustanovením § 3 odst. 3 RozŘ je snaha takovému jednání podnikatelů vůči spotřebitelům zabránit.²² Důvodem nové úpravy byl záměr zákonodárce poskytnout spotřebiteli větší manévrovací prostor při uzavírání smluv. Jsem nicméně toho názoru, že očekávání zákonodárce v praxi naplněno nebude a ani nepovede k větší volnosti při sjednávání smluv. V praxi lze totiž očekávat, že uzavření smlouvy mezi podnikatelem a spotřebitelem bude podmíněno sjednáním rozhodčí smlouvy, tedy že uzavření smlouvy bez současného sjednání rozhodčí smlouvy nebude možné.

Nově koncipovaný požadavek samostatnosti sjednání rozhodčí smlouvy přinesl v praxi problémy nové, zejména v pojmu „samostatnosti“. Je totiž otázkou, zda zákonodárce při tvorbě tohoto ustanovení měl na mysli fyzickou samostatnost, tedy samostatnou listinu, na které je rozhodčí smlouva uzavřena, či pouhé formální oddělení na téže listině smlouvy hlavní.

A. J. Bělohlávek se přiklání spíše ke druhému názoru, tedy že je postačující, pokud rozhodčí doložka je samostatnou částí listiny, v níž je obsažena smlouva hlavní za podmínky,

²¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 139.

²² Důvodová zpráva k z. č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>> s. 20.

že bude samostatně podepsána.²³ Tento názor nesdílí L. Lisse, který naopak zastává názor, že po přijetí novely RozŘ zákona č. 19/2012 Sb. je nutno důsledně uzavírat rozhodčí smlouvy ze spotřebitelských smluv vždy na samostatném listu odděleném od smlouvy hlavní.²⁴ Tento L. Lisseho závěr podporuje i důvodová zpráva, která také předpokládá samostatnou listinu při uzavírání spotřebitelských rozhodčích smluv.²⁵

Jaký výklad je správný ukáže pravděpodobně až soudní praxe, osobně se spíše přikláním k argumentům A. J. Bělohlávka. V § 3 odst. 3 nikde není uveden požadavek na uzavření rozhodčí smlouvy na samostatném listu papíru, ale pouze pojem „samostatně“. Z toho dovozují, že rozhodčí smlouva nemusí být na samostatné listině a že je postačující, když je samostatně podepsána. Dle mého názoru by se jednalo o zbytečný formalismus, postrádající smysl při ochraně spotřebitele jako slabší strany. Je ale pravdou, že v rámci předcházení možných budoucích sporů bych podnikatelům doporučoval uzavírat rozhodčí smlouvy na samostatném listu papíru do doby, než bude tato sporná otázka uspokojivě vyřešena judikaturou českých soudů.

Další problémy přináší znění ustanovení § 3 odst. 4: „S dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky poskytne podnikatel spotřebiteli náležité vysvětlení, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat. Náležitým vysvětlením se rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí doložky.“ Tato formulace zákonodárce je poněkud nešťastná, zejména u slovních spojení „dostatečný předstih“ a „náležité vysvětlení“ neboť se jedná o neurčité právní pojmy.

A. J. Bělohlávek se domnívá, že pro splnění podmínky dostatečného předstihu při uzavření rozhodčí smlouvy je rozhodný ten okamžik, kdy se podnikatel dostane do prvního kontaktu se spotřebitelem a předkládá mu prvotní informace o smlouvě hlavní. Co se týče otázky pojmu „náležité vysvětlení“ autor komentáře se domnívá, že se musí jednat o komplexní shrnutí principů rozhodčího řízení a jeho následků při vydání rozhodčího nálezu. Ve zkratce by měl být spotřebitel poučen v tomto rozsahu:

a) rozhodčí řízení je řízení soukromoprávní a uzavřením rozhodčí smlouvy strany ztrácejí možnost projednat věc před obecnými soudy,

²³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 251.

²⁴ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 149.

²⁵ Důvodová zpráva k z. č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>> s. 20.

b) vydaný rozhodčí nález je vykonatelný a obecně je vyloučena další možnost přezkumu, nestanoví-li si strany jinak dle § 27 RozŘ,

c) rozhodčí nález je možno zrušit pouze na základě žaloby na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 RozŘ,

d) spotřebitel by měl být upozorněn na institut vhodného výběru a jmenování rozhodce. Takováto osoba není zákonným soudcem, tj. není ustanovována z úřední povinnosti,

e) rozhodci nemají donucovací pravomoc na rozdíl od soudců, kteří mohou předvést svědka či ukládat pořádkové pokuty za nesoučinnost,

e) rozhodčí řízení má povahu řízení neveřejného,

f) zákon RozŘ upravuje pouze základní procesní principy a neupravuje konkrétní postupy při rozhodčím řízení na rozdíl od řízení soudního.²⁶

4.2.3 Překážka rei iudicatae

V praxi se také může jevit problematique, jak posoudit případy, kdy byl vydán rozhodčí nález, ale ve stejné věci již bylo dříve rozhodnuto pravomocným rozhodčím nálezem, tedy pozdější rozhodčí nález byl vydán navzdory překážce rei iudicatae. Jelikož tato překážka není výslovně zmíněna u § 31 RozŘ, vyvstává otázka, zda ji lze podřadit pod některý z taxativně vymezených důvodů.

Takovýto případ může nastat v okamžiku, kdy strany po vydaném rozhodčím nálezem uzavřou mezi sebou novou rozhodčí doložku, týkající se stejného merita věci. A. J. Bělohlávek se domnívá, že tato později uzavřená rozhodčí smlouva mohla platně vzniknout ještě dříve, než nastala překážka rei iudicatae. Po vydání rozhodčího nálezu a tedy vytvoření překážky věci pravomocně rozsouzené nemůže být nová rozhodčí smlouva posuzována jako absolutně neplatná pro rozpor se zákonem (§ 39 ObčZ), jelikož v době uzavření byla plně v souladu se zákonem. Dle autora tak lze učinit závěr, že překážka rei iudicatae bude spíše důvodem pro zrušení dle § 31 písm. b) RozŘ.²⁷

V literatuře se lze setkat i s jiným názorem na tuto problematiku. P. Raban k této problematice zaujímá stanovisko, že v případě překážky rei iudicatae je vhodná spíše aplikace zrušovacího důvodu dle § 31 písm. a) RozŘ. Tento svůj argument opírá o rozpor s ustanovením („Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu

²⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 252- 254.

²⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1090.

závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.“) §159a odst. 5 o. s. ř.²⁸

Domnívám se, že oba názory autorů při posuzování překážky věci pravomocně rozsouzené obsahují přesvědčivé argumenty pro i proti. Nelze tak jednoznačně určit, který názor je jediný a správný. Osobně se spíše přikláním k závěru P. Rabana, neboť jeho argumentace § 159a odst. 5 o. s. ř. je velmi přesvědčivá. Co ale považuji za důležité je to, že ačkoli problematika překážky rei iudicatae není výslovně zmíněná jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu, je řešitelná a to at' zrušovacím důvodem § 31 písm. a), nebo dle písm. b) RozŘ.

4.3 Zrušovací důvod dle § 31 písm. c) RozŘ

„Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem“ [§ 31 písm. c) RozŘ]. Tento zrušovací důvod míří zejména na část druhou RozŘ týkající se osob rozhodců a to konkrétně § 4 až § 13 RozŘ. Pod tímto bodem si lze představit relativně široké spektrum situací. Například lze uvést nesplnění podmínek § 4 RozŘ, který definuje podmínky pro možnost být jmenován rozhodcem či situaci, kdy osoba rozhodce vydala rozhodčí nález, ačkoli rozhodčí smlouvou byla jmenována osoba zcela jiná.

Za zajímavé považuji klást si otázku, jak postupovat v případě, kdy každá ze stran měla na mysli zcela jinou osobu rozhodce naneštěstí stejného jména i příjmení. Takovýmto nejasnostem je potřeba předcházet dostatečným určením osoby rozhodce, a to například kromě uvedení jména a příjmení i datem narození. V případech, kdy již byla osoba rozhodce jmenována, by se dalo uvažovat o neplatnosti takovéto smlouvy z důvodu omylu ve smyslu § 49a ObčZ (§ 583 NOZ).

České soudy se také zabývaly problematikou podjatosti rozhodce jako důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. c) RozŘ a zaujaly k dané problematice následující postoj: „Na základě ustanovení § 31 písm. c) zákona o rozhodčím řízení se podjatosti rozhodců coby důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu dovolávat nelze, neboť toto ustanovení míří výslovně jen na případy nezpůsobilosti rozhodce k výkonu funkce (ve smyslu § 4 tohoto

²⁸ RABAN, Přemysl: K otázce vzájemného působení zahájení soudního a rozhodčího řízení. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 1 s. 4.

zákona) a na případy, kdy rozhodující rozhodce nebyl k rozhodnutí povolán rozhodčí smlouvou“.²⁹

L. Lisse se k této rozhodovací soudní praxi staví následovně: „Výše uvedený judikatorní názor je hoden polemiky, neboť podle názoru autora tohoto komentáře lze pod pojmem „rozhodce způsobilého rozhodovat spor“ uvažovat jen rozhodce, který kromě splnění dalších podmínek pro výkon funkce podle zákona není podjatý (§ 8 RozŘ)“.³⁰

Dalším příkladem zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. c) RozŘ může být situace, kdy je podán návrh k soudu na vyloučení rozhodce na základě § 12 odst. 2 RozŘ. Konkrétně půjde o situaci, kdy rozhodnutí soudu nabylo právní moc později než rozhodčí nález vydaný vyloučeným rozhodcem. Za předpokladu, že by tato situace nastala, je jisté, že bude možno aplikovat právě tento důvod dle písm. c) pro zrušení rozhodčího nálezu.³¹

V souvislosti se zrušovací důvodem písm. c) § 31 RozŘ je nutné také zmínit novelizované ustanovení § 33 RozŘ, které uvádí: „Soud zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c), jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé. To neplatí, jde-li o spory ze spotřebitelských smluv.“ Na základě přijetí novely RozŘ zákonem č. 19/2012 Sb. tak do ustanovení § 33 RozŘ přibyla poslední věta: „To neplatí, jde-li o spory ze spotřebitelských smluv.“ To rozšířilo možnosti uplatnění zrušovacího důvodu písm. c) § 31 RozŘ v oblasti spotřebitelských smluv.

Jak již bylo řečeno, tato novela přinesla řadu nových práv, zejména pak větší ochranu spotřebiteli. Na základě § 4 odst. 3 RozŘ rozhodcem ze spotřebitelských smluv může být pouze osoba, která splňuje nejen obecné předpoklady pro výkon rozhodce uvedené v § 4 odst. 1 RozŘ (rozhodcem musí být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a způsobilý k právním úkonům), ale navíc musí být zapsána v seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem spravedlnosti. K takovému zápisu do rejstříku je kromě obecných předpokladů (§ 4 odst. 1 RozŘ) také nutné získat vysokoškolské vzdělání v oboru právo v magisterském studijním programu a dále splňovat podmínku, že v posledních pěti letech na základě rozhodnutí ministerstva nebyla osoba ze seznamu vyškrtuta (tedy nikoli na základě vlastní žádosti o vyškrtnutí) a uhradila správní poplatek ve výši 5 000 Kč (§ 35b RozŘ).

²⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. listopadu 2007, č. j. 8 Cmo 351/2007-179.

³⁰ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 568.

³¹ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 567.

Díky rozdělení na spory spotřebitelské a ostatní může v blízké budoucnosti důvod dle písm. c) § 31 RozŘ najít široké uplatnění právě v oblasti spotřebitelských smluv. V případě, že nebude osoba rozhodce zapsána do rejstříku vedeného ministerstvem, bude možno aplikovat výše zmíněný důvod, že rozhodovala osoba, která neměla způsobilost být rozhodcem.

4.4 Zrušovací důvod dle § 31 písm. d) RozŘ

„Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců“ [§ 31 písm. d) RozŘ]. Z dikce tohoto ustanovení vyplývá těsná návaznost na § 25 odst. 1 RozŘ, který stanovuje: „Rozhodčí nález musí být usnesen většinou rozhodců, vyhotoven písemně a alespoň většinou rozhodců podepsán. Výrok rozhodčího nálezu musí být určitý“. Dále je vhodné poznamenat, že počet rozhodců musí být vždy dle dikce zákona lichý (§ 7 odst. 1 RozŘ).

Je otázkou, proč zákonodárce při tvorbě RozŘ tento důvod vyčlenil jako samostatný, jelikož aplikace tohoto důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu se v praxi téměř nevyskytuje.³²

Domnívám se, že zrušovací důvod písm. d) lze podřadit pod § 31 písm. i) RozŘ a není tak nutná jeho samostatná úprava. Tento svůj závěr dovozují z ustanovení upravujících jeden z důvodů obnovy řízení v § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř. (Žalobou na obnovu řízení účastník může napadnout pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé: jsou-li tu skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci).

Nejvyšší soud České republiky k problematice obnovy řízení uvádí: „Skutečnosti, které mohou být důvodem obnovy řízení, jsou přípustné jen tehdy, jestliže jsou ve srovnání s původním řízením nové; postačuje tu pravděpodobnost toho, že takové skutečnosti mohou přivodit příznivější rozhodnutí ve věci. Pro posouzení relevance zmíněných skutečností je rozhodující, že je účastník nemohl včas použít v původním řízení bez své viny, tedy že o nich nevěděl a že ohledně nich nemohl splnit povinnost je tvrdit a nabízet k nim důkazy. Se zřetelem na ustanovení § 154 odst. 1 o. s. ř. musí jít vždy o skutečnosti, jež nastaly do

³² LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 568.

vyhlášení rozsudku, protože jen k takovým skutečnostem mohl soud přihlížet v původním řízení.³³

V případě, kdy rozhodčí nález vydán byl, ale neunesla se na něm většina rozhodců, splňuje tak ve světle zmíněné judikatury podmínky pro obnovu řízení. Jedná se o skutečnost, kterou zcela jistě strana sporu nemohla bez své viny použít již během rozhodčího řízení. Také kdyby tato skutečnost nenastala, mohla by mít vliv na rozhodnutí ve věci, přičemž postačuje pouhá pravděpodobnost příznivějšího rozhodnutí ve věci. Tímto by byl splněn důvod pro obnovu řízení, a tedy i naplněn důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. i) RozŘ.

4.5 Zrušovací důvod dle § 31 písm. i) RozŘ

„Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení“ [§ 31 písm. i) RozŘ]. Podmínky pro obnovu řízení je nutno hledat v ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) a b) o. s. ř. Rozhodčí nález lze zrušit na základě písm. i) v situacích, kdy účastník nemohl bez svého zavinění použít skutečnosti, rozhodnutí, důkazy či takový důkaz v rozhodčím řízení provést, pokud by mohly přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.

4.6 Zrušovací důvod dle § 31 písm. e) RozŘ

„Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat“ [§ 31 písm. e) RozŘ].

4.6.1 Problematika doručování

Zrušovací důvod týkající se nemožnosti věc před rozhodci projednat je v literatuře prezentován jako jeden ze tří nejčastěji uváděných důvodů, pro které má být rozhodčí nález zrušen společně s důvody uvedenými pod písm. a) a písm. b) RozŘ. Důvod, proč je daný zrušovací důvod tak často v žalobách uváděn, je obvykle v nesprávném výkladu ustanovení § 31 písm. e) RozŘ. Žalobce se obvykle mylně domnívá, že rozhodce má povinnost doručovat stejným způsobem jako soud (dle § 45 a násl. o. s. ř.) a v případě, že žalobci takto doručováno není, je splněna podmínka pro zrušení rozhodčího nálezu dle písm. e) RozŘ. Toto je však zcela mylný výklad, neboť zákon hovoří pouze o poskytnutí možnosti věc před rozhodcem

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2008, sp. zn. 28 Cdo 2930/2008

projednat. Rozhodce tak není povinen ověřovat, zda žalobce se na uvedené adrese zdržuje a zda mu byly písemnosti náležitě (ve smyslu § 45 a násl. o. s. ř.) doručeny. To by popíralo smysl rozhodčího řízení, které má být méně formální než řízení soudní.^{34,35} Rozhodci jsou také vázáni § 19 odst. 2 RozŘ, kdy mají postupovat v řízení takovým způsobem, který považují za vhodný a to bez zbytečných formalit. Pokud však byla uzavřena dohoda o doručování dle § 19 odst. 4 RozŘ, musí se jí v rámci rozhodčího řízení příslušný rozhodce řídit.³⁶

Tento názor autorů je dle mého názoru důležité doplnit o usnesení Nejvyššího soudu České republiky, který se také týká doručování, konkrétně pak doručení vydaného rozhodčího nálezu. „Do okruhu procesních otázek, jejichž úprava je v dispozici stran (rozhodců), doručování rozhodnutí zásadně nepatří. Mají-li nastat účinky právní moci a vykonatelnosti ve stejném rozsahu jako v případě soudního rozhodnutí, je nezbytné trvat na dodržení pravidel, jimiž se řídí doručování rozhodnutí vydaných v občanském soudním řízení. Jinými slovy, písemné vyhotovení rozhodčího nálezu nebo usnesení musí být stranám doručeno postupy zakotvenými v ustanoveních občanského soudního řádu, týkajících se doručování písemností (§ 45 a násl. o. s. ř.)“.³⁷ Z toho vyplývá, že Nejvyšší soud se domnívá, že v případě vydání rozhodčího nálezu musí být při jeho doručování postupováno dle o. s. ř. Tento závěr se mi zdá jako vhodný kompromis mezi autonomií stran při uzavírání dohody o postupu při vedení řízení a snahou maximálně zajistit doručení vydaného rozhodčího nálezu stranám sporu.

Praxe nám také ukázala, že někteří rozhodci se v rámci zvýšení právní jistoty uchylují v oblasti doručování rozhodčích nálezů k § 20 odst. 2 RozŘ, který stanoví, že procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, provede na jejich dožádání soud; soud je povinen dožádání vyhovět, nejde-li o procesní úkon podle zákona nepřípustný. Soud přitom učiní všechna rozhodnutí, která jsou k provedení dožádání potřebná. Takto zvolený postup by měl být spíše výjimečný, jelikož pokud bude široce využíván, popíral by smysl rozhodčího řízení jako méně formální alternativy k soudnímu řízení.³⁸

U spotřebitelských smluv došlo po poslední novelizaci ke zpřísnění podmínek v oblasti doručování rozhodčích nálezů. Rozhodčí smlouva uzavřená pro řešení sporů ze

³⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1095.

³⁵ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 569.

³⁶ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 569.

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006

³⁸ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 569.

spotřebitelských smluv dle § 3 odst. 3 RozŘ musí obsahovat mimo jiné pravdivé, přesné a úplné informace o způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli [§ 3 odst. 5 písm. e) RozŘ]. L. Lisse se domnívá, že z toho je poté možné rozšiřujícím výkladem dovodit, že toto ustanovení se bude vztahovat i na jiná procesní usnesení z důvodu ochrany slabší strany tj. ochrany spotřebitele.³⁹ S tímto závěrem autora se nemohu plně ztotožnit, neboť se domnívám, že není možné vztáhnout pod § 3 odst. 5 písm. e) RozŘ veškerá procesní usnesení, ale pouze rozhodčí nález. Není důvodu, aby pro ostatní procesní usnesení měl platit stejný režim jako je u rozhodčího nálezu. Na podporu svých argumentů můžeme nahlédnout do o. s. ř, který pro rozsudek stanovuje přísnější podmínky ve srovnání s procesním usnesením. A to bez ohledu, zda se jedná o spor ze spotřebitelských smluv či nikoli.

4.6.2 Rovné postavení účastníků ve světle § 31 písm. e) RozŘ

Z rozsudku Nejvyššího soudu⁴⁰ vyplývá, že ustanovení § 31 písm. e) RozŘ slouží k ochraně rovnosti účastníků řízení. Rovnost účastníků řízení pak spočívá mimo jiné v možnosti věc před rozhodci projednat a to jak po formální stránce tj. dodržení procesních postupů, tak po stránce materiální spočívající v možnosti uplatnění svých procesních práv.

V minulosti při aplikaci § 31 písm. e) RozŘ, byla řešena otázka vztahu § 18 a § 19 RozŘ. V § 18 RozŘ je uvedeno, že účastníci mají rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv, zatímco § 19 odst. 1 RozŘ hovoří o tom, že stranám je umožněno dohodnout se na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení. Tento vztah vyřešil až Ústavní soud, který uvádí, že strany sice mají v rozhodčím řízení širokou možnost dohodnout se na procesních pravidlech (§ 19 odst. 1 RozŘ), podle nichž bude řízení probíhat, avšak na druhou stranu tato možnost není neomezená. RozŘ v § 18 kogentně stanoví, že strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv. Jakékoliv ujednání stran přičící se tomuto pravidlu by bylo neplatné. Rovnost stran a poskytnutí plné příležitosti k uplatnění jejich práv platí i v případech, kdy postup rozhodce bude vyplývat z řádu stálého rozhodčího soudu, nebo kdy jej budou určovat sami rozhodci; ostatně zřetelně to vyjadřuje druhá věta § 19 odst. 2 RozŘ. Porušení kogentního ustanovení § 18 RozŘ naplňuje důvod zrušení rozhodčího nálezu obsažený v § 31 písm. e) RozŘ; nebyla-li zachována rovnost stran nebo nebyla-li straně dána plná příležitost k uplatnění jejich práv, bezpochyby tím straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat ve smyslu

³⁹ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 569.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2012, sp. zn. 32 Cdo 4968/2010

naposled citovaného ustanovení.⁴¹ Z toho lze tedy dovodit, že stranám sporu musí být připuštěna rovná možnost k uplatnění svých práv v rozhodčím řízení a jakákoliv jiná ustanovení přičící se § 18 RozŘ by byla neplatná, respektive by naplňovala důvody pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) RozŘ.

Za povšimnutí stojí také rozsudek Nejvyššího soudu České republiky⁴², který navazuje na rovnost účastníků v rozhodčím řízení a doplňuje ji o požadavek předvídatelnosti jako další zásadu, kterou je nutno respektovat při vydávání rozhodčího nálezu. Za překvapivé (nepředvídatelné) rozhodnutí je dle ustálené rozhodovací praxe soudů považováno takové rozhodnutí, jež z pohledu předcházejícího řízení originálním způsobem posuzuje rozhodovanou věc a jehož přijetím je účastník řízení zbaven možnosti skutkově a právně argumentovat.⁴³

Vybrané judikáty nám definují další standardy, na kterých je nutno v rozhodčím řízení trvat. Ústavní soud ve svém nálezu vymezil vztah mezi § 18 a § 19 RozŘ tak, že strany si mohou mezi sebou dohodnout jiná procesní pravidla průběhu řízení, ale není touto dohodou možné vyloučit rovné postavení účastníků včetně plné příležitosti k uplatnění jejich práv. Rovnost stran při řízení tvoří totiž jeden ze základních principů práva na spravedlivý proces, na kterém je nutné bez výjimky trvat bez ohledu na odlišnou dohodu stran. Nejvyšší soud v rámci rozhodčího řízení doplnil institut rovnosti stran o požadavek předvídatelnosti jako další princip, na kterém je nutno, v rámci práva na spravedlivý proces, trvat. Tyto podmínky kladené na rozhodčí řízení jsou naprosto oprávněné a plně korespondují s dodržováním čl. 6 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Další otázku, kterou musela řešit soudní praxe v souvislosti se zrušovacím důvodem dle § 31 písm. e) RozŘ, je neprovedení důkazů navrhaných jednou stranou sporu, což bylo považováno žalobcem za porušení zásady rovnosti účastníků sporu (§ 18 RozŘ) a splnění podmínky pro zrušení rozhodčího nálezu dle písm. e) RozŘ. Touto otázkou se zabýval Nejvyšší soud České republiky, který ve svém usnesení došel k závěru, že důkazy navrhané k prokázání rozhodné skutečnosti tvrzené stranou sporu nejsou procesním nárokem, ale pouze závisí na uvážení rozhodce, zda daný důkaz provede či nikoli. Rozhodci tedy nejsou ze zákona povinni provést všechny důkazy navržené stranami sporu.⁴⁴ Je ale nutné si uvědomit,

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010

⁴³ Též k požadavku předvídatelnosti rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2007 sp. zn. 32 Odo 1528/2005

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. září 2007, sp. zn. 32 Odo 366/2006

že rozhodčí řízení je v zásadě jednoinstanční, a proto by měl rozhodce takové nepřipuštění důkazu velmi pečlivě zvážit a kvalitně odůvodnit.

4.6.3 Spolupráce rozhodců při rozhodování v rozhodčím senátu

V praxi byla řešena otázka, zda je možné užití zrušovacího důvodu dle § 31 písm. e) RozŘ na případy, kdy v samotném rozhodčím senátu vznikne faktická nerovnováha mezi rozhodci. Lze si totiž představit situaci, kdy v rámci rozhodčího senátu je jednomu z rozhodců znemožňováno plně se zapojit do práce rozhodčího senátu. Tento případ dle A. J. Bělohlávka nespadá pod zrušovací důvod písm. e) RozŘ ani pod jiný důvod uvedených v § 31 RozŘ. Jak autor uvádí, aplikace důvodu pod písm. e) RozŘ je nepoužitelná z důvodů uvedených v § 6 RozŘ, týkajících se mlčenlivosti rozhodce. Rozhodce je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem funkce rozhodce. Tedy pokud strana sporu tvrdí, že rozhodce jmenovaný dotčenou stranou je fakticky omezován v právu participovat na rozhodovací činnosti rozhodčího senátu, lze naopak usuzovat o pochybení rozhodce při zachování mlčenlivosti (§ 6 RozŘ). Správný postup vidí A. J. Bělohlávek v tom, že dotčený rozhodce by měl využít sám vlastních mechanismů daných zákonem k tomu, aby byla nastalá situace co nejdříve narovnána. Což nevylučuje v krajním případě použití § 5 odst. 3 RozŘ, který definuje, že rozhodce se může výkonu funkce vzdát, nastanou-li závažné okolnosti, za které lze výše zmíněný případ zcela jistě považovat.⁴⁵

4.7 Zrušovací důvod dle § 31 písm. f) RozŘ

„Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému“ [§ 31 písm. f) RozŘ]. V prvním uvedeném případě se jedná o situace, kdy rozhodce v rozhodčím nálezu jednal mimo vymezený petit žalobce, či jednal nad jeho rámec. Je vhodné podotknout, že tato první část ustanovení v praxi nevyvolává žádné závažnější potíže při jeho aplikaci.⁴⁶ Co naopak působí v praxi výkladové potíže, je druhá část zákonného důvodu, kdy rozhodce nesmí odsoudit stranu k plnění, které je podle tuzemského práva nemožné či nedovolené. České soudy takto pojaté ustanovení často nesprávně interpretovaly a docházelo k situacím, kdy soudy na základě zrušovacího důvodu dle § 31

⁴⁵BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1099.

⁴⁶LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 572.

písm. f) RozŘ začaly věcně přezkoumávat i dobré mravy (§ 3 odst. 1 ObčZ), například při řešení otázky výše úroků z prodlení.⁴⁷ Takový postup soudu je zcela v rozporu s koncepcí rozhodčího řízení jako nezávislé alternativy na soudním řízení, která ve smyslu ustanovení § 31 RozŘ, nemá být žádným přezkumným řízením pro skutkové a právní závěry ve vydaném rozhodčím nález.

Tento neutěšený stav byl s konečnou platností vyřešen až rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky, který uvádí, že smyslem rozhodčího řízení je přenesení projednání a rozhodnutí určitého druhu sporů ze soudů na rozhodce. Z důvodů, pro které může být rozhodčí nález zrušen, soud dovodil, že úmyslem zákonodárce bylo vyloučit soudní přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu, tj. správnosti skutkových zjištění a právního posouzení věci. Pokud by soud v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu přezkoumával jeho věcnou správnost, pozbyla by smyslu právní úprava rozhodčího řízení.⁴⁸

Nejvyšší soud České republiky tak znovu vymezil pozici soudního řízení a jeho vztah k rozhodčímu řízení. Z výše uvedeného jasně vyplývá, že soudní řízení není určené k tomu, aby věcně přezkoumávalo správnost rozhodčích nálezů, ale plnilo pouze kontrolní funkci. Tato kontrola by se tak měla pouze omezit na odstranění vad vzniklých z rozhodčích smluv či vady vzniklé během samotného rozhodčího řízení a nikoli na přezkum rozhodčích nálezů.

Důvodem, proč zákonodárce při tvorbě RozŘ dal vzniknout institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem, bylo umožnit žalobci soudní přezkum podmínek pro projednání a rozhodnutí věci před rozhodci, tedy zda byly splněny základní podmínky pro to, aby bylo suspendováno ústavní právo domáhat se svých práv u nestranného a nezávislého soudu ve smyslu ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále též „LZPS“), na které navazuje mimo jiné též ústavní právo dle čl. 38 odst. 2 poslední věty LZPS. Kontrolní činnost obecných soudů připouští zákon zejména tím, že umožňuje uplatnit existenci vad, jimiž by trpělo rozhodčí řízení popř. rozhodčí nález a pokud se takové vady přičí základním zásadám, na nichž jinak spočívá samo rozhodčí řízení.⁴⁹

4.7.1. Mezní případy při aplikaci § 31 písm. f) RozŘ

V praxi se lze také setkat s případy, které se mohou jevit jako hraniční pro aplikaci zrušovacího důvodu dle § 31 písm. f) RozŘ. Konkrétně se jedná o situace, kdy vydaný rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění s lhůtou kratší, než jak bylo v žalobním petitu

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2009, sp. zn. 33 Cdo 2675/2007

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2009, sp. zn. 33 Cdo 2675/2007

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2009, sp. zn. 33 Cdo 2675/2007

navrhováno. Dle A. J. Bělohlávka je nutno každý takový případ posuzovat individuálně, obecně se ale domnívá, že o kvalitativní změnu, která by změnila charakter daného plnění, nepůjde. Není tak namístě uvažovat o aplikaci první části ustanovení § 31 písm. f) RozŘ.⁵⁰

S tímto závěrem autora se neztotožňuji, jelikož se domnívám, že ačkoli by se nejednalo o kvalitativní změnu plnění, jak autor uvádí, vždy půjde o změnu petitu v neprospěch žalované strany a tedy aplikace výše zmíněného zrušovacího důvodu je na místě.

Další situací, na kterou dle A. J. Bělohlávka nelze pohlížet jako na důvod pro zrušení rozhodčího nálezu, jsou případy, kdy rozhodce ve vydaném rozhodčím nálezu nerozhodne o některém návrhu, ačkoli rozhodnuto být mělo, či nárocích některé osoby, která je účastníkem rozhodčího řízení. Pokud by k takové situaci došlo, je možné navrhnout vydání doplňujícího rozhodčího nálezu. Jestliže rozhodce doplňující rozhodčí nález nevydá, je nutné se k nerozhodnuté části petitu stavět tak, že v dané části odmítl rozhodce svoji pravomoc na základě § 15 a 16 RozŘ.⁵¹ Je-li rozhodce přesvědčen, že o dané části petitu rozhodovat nebude a odmítá vydat doplňující rozhodčí nález, je evidentní, že odmítá svoji pravomoc v této části rozhodovat a je namístě obrátit se na soud, který rozhodne o zbytku nároku.

4.8 Zrušení rozhodčích nálezů ze sporů týkajících se spotřebitelských smluv

4.8.1 Zrušovací důvod dle § 31 písm. g) RozŘ

„Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem“ [§ 31 písm. g) RozŘ].

Zrušovací důvod podřazený pod písmeno g) byl do RozŘ zařazen novelou provedenou zákonem č. 19/2012 Sb. a je ustanovením zcela nekoncepčním. Nově totiž může soud věcně přezkoumávat rozhodčí nálezy ze spotřebitelských smluv. Domnívám se, že toto ustanovení je v protikladu se smyslem rozhodčího řízení, které má být nezávislou alternativou k řízení soudnímu, nepřipouštějící přezkum rozhodčích nálezů soudem v meritu věci.

⁵⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1101.

⁵¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1101.

Často lze slyšet argument, že tento zrušovací důvod dle § 31 písm. g) RozŘ musel být přijat v rámci „euronovely“ o rozhodčím řízení v oblasti spotřebitelských smluv, kdy základem pro harmonizaci byla směrnice Rady 93/13/EHS.⁵² Požadavek, aby rozhodčí nález týkající se spotřebitelské smlouvy mohl být přezkoumán soudem, je vyjádřen pouze v příloze zmíněné směrnice pod bodem 1 písm. q). Přílohu této směrnice ale nelze považovat za závaznou z důvodu čl. 3 bodu 3 směrnice: „Příloha obsahuje informativní a nevyčerpávající seznam podmínek, které mohou být pokládány za nepřiměřené.“⁵³ Český zákonodárce tedy zákonem č. 19/2012 Sb. nastavil dokonce vyšší míru ochrany spotřebitele, než je požadováno směrnicí. K této otázce se trefně vyjádřil L. Lisse: „Z výše uvedeného vyplývá, že český zákonodárce zde časově i obsahově předbíhá ochrannářskou politiku EU v oblasti spotřebitelského práva a zavádí do českého právního řádu ve spotřebitelských věcech meritorní přezkum rozhodčího nálezu soudem. Zda je to dobře, ukáže až budoucnost. Na jednu stranu je třeba z pohledu ochrany spotřebitele jakožto slabší kontraktační strany meritorní přezkum rozhodčího nálezu soudem vítat, na stranu druhou se ve spotřebitelských sporech, kterých je v praxi rozhodčího řízení většina, stává z rozhodčího tribunálu namísto konečné rozhodovací instance jakási „před-instance“ soudního řízení před soudem 1. stupně.“⁵⁴

Tato nová koncepce, kterou český zákonodárce pro úpravu sporů ze spotřebitelských smluv zvolil, zcela evidentně zasahuje do podstaty a smyslu rozhodčího řízení jako rychlejší a neformálnější alternativy. Dle mého názoru již nadále není možné hovořit o rovnoprávné alternativě k soudnímu řízení. Nové pojetí rozhodčího řízení si sice zachovává svoji neformálnost, ale nikoli již svoji rychlost, která je považována za jednu z hlavních výhod rozhodčího řízení.

Další dílčí problém tohoto ustanovení spočívá v použití pojmů, které nejsou nikde uspokojivě definovány. Autoři novely zákona použili pojmů „zjevný rozpor s dobrými mravy a rozpor s veřejným pořádkem“. K vymezení pojmu „dobré mravy“ se vedla relativně široká odborná diskuse a lze nalézt i bohatou judikaturu českých soudů. Například Ústavní soud České republiky dobré mravy definoval jako „souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby

⁵² Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:CS:HTML>> .

⁵³ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:CS:HTML>> .

⁵⁴ LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012*[online]. Epravo.cz [cit. 30. 12. 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>> .

každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.⁵⁵ V zákoně o RozŘ je užit termín „zjevný rozpor s dobrými mravy“, což vybízí k otázce, zda zákonodárce měl na mysli § 39 ObčZ.⁵⁶

Domnívám se, že jelikož zákonodárce výslovně použil slovní spojení „zjevný rozpor“, chtěl se tím vymezit vůči § 39 ObčZ, používající pouze termín „rozpor s dobrými mravy“. Autoři novely tak chtěli pravděpodobně postihnout pouze ty případy, které jsou dle dikce zákona „zjevné“. Co přesně se pod slovem „zjevné“ skrývá a na jaké typy případů se vztahuje však „zjevné“ není a budeme si muset počkat na judikaturu českých soudů. V případě pojmu „rozpor s veřejným pořádkem“ je situace podobná, neboť taktéž nikde není uspokojivě definován. Jedinou zákonnou definicí lze pouze nalézt v § 36 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním. Rozpor s veřejným pořádkem je zde definován takto: „Právního předpisu cizího státu nelze použít, pokud by se účinky tohoto použití přičily takovým zásadám společenského a státního zřízení Československé socialistické republiky a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrad trvat.“

Problematikou veřejného pořádku se zabýval i Nejvyšší správní soud, který výše zmíněnou definicí nepovažuje za zcela vhodnou z důvodu politické situace, za které byl daný zákon přijat. Veřejný pořádek dle Nejvyššího správního soudu lze definovat jako normativní systém, na němž je založeno fungování společnosti v daném místě a čase a jenž v sobě zahrnuje ty normy právní, politické, mravní, morální a v některých společnostech i náboženské, které jsou pro fungování dané společnosti nezbytné. Nadto je možno pod pojmem veřejného pořádku rozumět také faktický stav společnosti, k němuž je dodržování tohoto heterogenního normativního systému zacíleno. Narušení veřejného pořádku je proto zároveň narušením normy a zároveň narušením optimálního stavu společnosti, který je účelem a dispozicí této normy.⁵⁷

4.8.2 Zrušovací důvod § 31 písm. h) RozŘ

„Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé“ [§ 31 písm. h) RozŘ].

⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. února 2008, sp. zn. II. ÚS 249/97

⁵⁶ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 576.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. května 2007, sp. zn. 2 As 78/2006

Novela RozŘ nově také zařadila mezi zrušovací důvody § 31 také písm. h) RozŘ. Smyslem přijetí zákona č. 19/2012 Sb. bylo, mimo jiné, zvýšit informovanost spotřebitele o charakteru a důsledcích rozhodčího řízení. Nově v případě, kdy v rozhodčí smlouvě nejsou uvedeny zákonem požadované informace (§ 3 odst. 5 RozŘ⁵⁸), či jsou tyto informace záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné či nepravdivé, poskytuje to spotřebiteli možnost využít důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu [§ 31 písm. h) RozŘ].

Stojí za povšimnutí, že výše zmíněný důvod kopíruje ustanovení § 31 písm. b), který rovněž mívá na nedostatek subjektivní arbitrability. Vzájemný vztah těchto dvou ustanovení lze vymezit tak, že písm. b) bude ustanovení generální povahy k písm. h), které je svojí povahou speciální, jelikož se dotýká jen určitého okruhu osob tj. spotřebitelů. Tato duplicita je pravděpodobně snahou o reflexi NOZ, který od základu mění koncepci autonomie vůle v oblasti soukromého smluvního práva a jejího nazírání na problematiku absolutní a relativní neplatnosti.⁵⁹

Tato duplicita, o které autor hovoří, je z mého pohledu naprosto logická, přestože se zabývá totožnou problematikou absence subjektivní arbitrability, výslovně zmiňuje případy, kdy spotřebitel má právo žádat zrušení rozhodčího nálezu. Pokud by však písm. h) nebylo včleněno do novely, nic zásadního by se nestalo, jelikož by se zákonem požadované informace daly podřadit pod § 31 písm. b) RozŘ.

Domnívám se tedy, že hlavní smysl, proč zákonodárce přidal výše zmíněný důvod, byl zpřístupnit neodborné veřejnosti (myšleno spotřebiteli) jasnou představu o tom, kdy je možné se domáhat zrušení rozhodčího nálezu soudem. Za povšimnutí stojí také členění § 31 písm. h) RozŘ. Zákonodárce rozlišuje dvě situace, které mohou nastat samostatně nebo kumulativně. První situace vznikne, jedná-li se o spotřebitele a rozhodčí smlouva neobsahuje požadované informace dle § 3 odst. 5 RozŘ, ačkoli dle zákona mají být uvedeny. V druhé situaci rozhodčí smlouva tyto informace sice obsahuje, ale jsou v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé.

⁵⁸ Informace o:

- a) rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud,
- b) způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení,
- c) odměně rozhodce a předpokládaných druhů nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání,
- d) místu konání rozhodčího řízení,
- e) způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a
- f) tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.

⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1105.

5. Zamítnutí návrhu na zrušení rozhodčího nálezu

Po podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu musí soud zkoumat, zda neexistují důvody pro zamítnutí takového návrhu. K takovému zamítnutí návrhu dojde, pokud nejsou prokázány důvody dle § 31 RozŘ. Dále jsou v RozŘ vymezeny (§ 33 RozŘ) dva speciální případy, kdy soud musí ex officio zkoumat, zda žalobce při návrhu na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. b) a písm. c) RozŘ namítal tyto důvody již v průběhu rozhodčího řízení, a to nejpozději v momentě, než začalo jednání ve věci samé a pokud soud nikoli, tak soud návrh zamítne bez dalšího.

Takto definované ustanovení se stalo předmětem diskuse, zda je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Touto problematikou se zabýval i Ústavní soud, který ve svém usnesení⁶⁰ zamítl stížnost navrhovatele, který se domáhal zrušení rozhodčího nálezu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR vydaného dne 22. března 2001 pod sp. zn. Rsp 181/00 z důvodu, že navrhovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky k ochraně práva.

Navrhovatel argumentoval, že bylo zasaženo do práv zaručených čl. 36 odst. 1 a čl. 38 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

A. J. Bělohávek k této problematice zaujal stanovisko, že „koncepce § 33 věta první RozŘ odpovídá zásadě důvěry v nevykonání určitého práva a nejde o žádný exces z pohledu tuzemského civilního procesu. Konformita této úpravy ve vztahu k důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. b) RozŘ vyplývá z toho, jakým způsobem je založena pravomoc rozhodců tj. v rámci zákonného rámce (rámce legis arbitri) na základě smlouvy. Rovněž smluvní právo totiž běžně operuje s instituty prekluze práva na námitky proti existenci, resp. platnosti a věcného rozsahu smluvního vztahu. S ohledem na procesní důsledky rozhodčí smlouvy je proto oprávněný požadavek, aby námitka byla učiněna před tím, než je zahájeno projednávání ve věci samé (analogicky též § 106 o. s. ř.)“^{61,62}

⁶⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2001 sp. zn. III. ÚS 460/01

⁶¹ § 106 o. s. ř.

(1) Jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věcí se zabývat.

Domnívám se, že s názorem A. J. Bělohávka se lze ztotožnit, neboť žalobci, dle mého názoru, není upíráno jeho právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a odnětí svému zákonnému soudci (čl. 36 a čl. 38 z. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod). Toto právo je pouze podmíněno aktivním přístupem strany již v rámci rozhodčího řízení. Tato podmínka nikoho nevyklučuje z možného následného návrhu na podání zrušení rozhodčího nálezu, jen stanovuje sankci v podobě zamítnutí takového návrhu soudem v případě, že osoba dovolávající se zrušení rozhodčího nálezu soudem se o svá práva nestarala již v průběhu rozhodčího řízení. Tato koncepce je tak naprosto zcela v souladu s římskou zásadou: *Vigilantibus iura scripta sunt*.

Po přijetí euronovely⁶³ pak z tohoto pravidla (§ 33 RozŘ) byla učiněna výjimka u sporů týkajících se spotřebitelských smluv. Důvod této nové úpravy lze spatřovat ve snaze zákonodárce umožnit spotřebiteli jako slabší straně nechat přezkoumat všechny rozhodčí nálezy, tak jak to vyplývá z judikatury Evropského soudního dvora. Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb. přímo říká: „Již v současné době lze z judikatury Soudního dvora EU dovodit, že platnost rozhodčí doložky musí být přezkoumatelná v následném soudním řízení (srov. např. rozhodnutí C-168/05 Mostaza Claro nebo rozhodnutí C-40/08 Asturcom).“⁶⁴

Je otázkou, nakolik takto nově zvýšená ochrana spotřebitele je vhodná pro rozhodčí řízení. Osobně se domnívám, že umělé zvyšování ochrany spotřebitele ve smyslu, že spotřebitel si nemusí svá práva střežit a stačí, když je uplatní až v soudním řízení, bude ve výsledku znamenat jen ještě menší míru bdělosti při podpisu rozhodčí smlouvy a následnou ignoraci rozhodčího řízení jako rovnocenného partnera k řízení soudnímu ze strany spotřebitele.

Soud tedy vždy musí nejprve posoudit, zda se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy či nikoli. Na základě zjištění povahy sporu je následně možné uvažovat o použití § 33 RozŘ, tedy o zamítnutí návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, nejedná-li se o spor ze spotřebitelských smluv a strany již během řízení nepodaly námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy [§ 31 písm. b) RozŘ] či nezpochybňovaly osobu rozhodce [§ 31 písm. c) RozŘ].

⁶² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1173 – 1174.

⁶³ Zákon č. 19/2012 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴ Důvodová zpráva k z. č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>> s. 24.

Takto podaná námitka nemusí být definována výslovně, ale pouze postačí, pokud je z chování strany nepochybné, že nesouhlasně reagovala na osobu rozhodce, či namítala neplatnost rozhodčí smlouvy již během rozhodčího řízení o vydání rozhodčího nálezu.⁶⁵

⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1175.

6. Následný stav po zrušení rozhodčího nálezu

6.1 Obecně k problematice

V okamžiku, kdy soud zruší rozhodčí nález, je nutno si klást otázku, jaký bude další postup stran a samotného soudu. Odpověď na tuto otázku nalezneme v § 34 RozŘ. Odstavec první stanoví: „Zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), g) nebo h), pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne. Věc již nelze projednat v rozhodčím řízení (§ 34 odst. 1 RozŘ).“.

Takto koncipované ustanovení si můžeme rozdělit na dvě kategorie. První skupinu, kdy byl rozhodčí nález zrušen z důvodů uvedených pod písm. a) a písm. b) § 31 RozŘ a na druhou nově přidanou skupinu, kdy je rozhodčí nález zrušen z důvodů písm. g) a písm. h) § 31 RozŘ. První skupina je starší, tj. existovala již před platností zákona č. 19/2012 Sb. Po přijetí novely přibyla druhá skupina týkající se sporů ze spotřebitelských smluv.

Je-li tedy zrušen rozhodčí nález na základě zrušovacího důvodu dle § 31 písm. a), b), g) nebo h), je pro nové projednání věci soudem nezbytné podat návrh na pokračování soudního jednání, tak jak to vyplývá z ustanovení § 34 odst. 1 RozŘ. Pro tento návrh je určena lhůta v délce 30 dní od okamžiku nabytí právní moci rozsudku o zrušení rozhodčího nálezu (§ 16 odst. 1 RozŘ).⁶⁶

Je otázkou, jaké jsou důsledky marného uplynutí této lhůty. L. Lisse⁶⁷ se domnívá, že je možné podat návrh i po marném uplynutí lhůty, neboť jak vyplývá z dikce § 16 RozŘ, jde o pouhé zachování účinku žaloby týkající se promlčení, či prekluze nároku. Za předpokladu, že nárok není promlčen, či prekludován, je možné tento návrh podat znovu i po marném uplynutí lhůty. Závěrem dodává, že opožděnému podání návrhu by nemělo být bráněno, ačkoli se jedná o promlčený, či prekludovaný nárok, jelikož samotné konstatování prekluze, či promlčení nároku je vždy výsledkem až soudního řízení.

Pro podání návrhu soudu (§ 34 RozŘ) je věcně a místně příslušný ten soud, který rozhodoval ve věci zrušení rozhodčího nálezu. Zde se jedná o vyjádření zásady procesní

⁶⁶ § 16 odst. 1 RozŘ: Uplatní-li strana svůj nárok před rozhodci v promlčecí nebo prekluzivní lhůtě a rozhodnou-li rozhodci, že není dána jejich pravomoc, nebo došlo-li ke zrušení rozhodčího nálezu a podá-li strana znovu u soudu nebo u jiného příslušného orgánu žalobu nebo návrh na pokračování v řízení do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci nebo o zrušení rozhodčího nálezu, zůstávají účinky podané žaloby zachovány.

⁶⁷ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 631.

ekonomie, jelikož soud, který již rozhodoval o zrušení rozhodčího nálezu, je již seznámen s problematikou sporu. Je však nutné vzít na vědomí, že se nejedná o žádné pokračování řízení předchozího, ale o zcela nové samostatné řízení. Soud tedy bude vázán návrhem žalobce (tj. návrh nemusí být vymezen stejně jako v řízení předchozím) a to v takovém rozsahu, jaký žalobce požaduje, jelikož se jedná o tradiční sporné řízení.⁶⁸

A. J. Bělohlávek k této problematice zaujal stanovisko, že o pokračování řízení hovořit lze, ale pouze ve smyslu pokračování v řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Toto řízení se pak rozpadá na dvě fáze, kdy první z nich je návrh na zrušení rozhodčího nálezu a druhá fáze je na nárok, který byl předmětem sporu rozhodčího řízení. Druhou fází však nelze zaměňovat s pokračováním řízení před rozhodci, jelikož se jedná o zcela nové řízení (i když pravděpodobně o stejném nároku) nezávislé na původním rozhodčím řízení.⁶⁹

V § 34 odst. 1 RozŘ je v poslední větě uvedeno: „Věc již nelze projednat v rozhodčím řízení“, z čehož jasně vyplývá, že zruší-li soud rozhodčí nález dle ustanovení § 31 písm. a), písm. b), písm. g) nebo písm. h) RozŘ, nelze věc znovu před rozhodci projednat. L. Lisse se domnívá⁷⁰, že takto koncipovanou větu („věc již nelze projednat v rozhodčím řízení“), je nutno aplikovat pouze za předpokladu, že strany mezi sebou neuzavřely novou rozhodčí smlouvu, či neodstranily vady, které vedly ke zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. g) nebo písm. h) RozŘ. Pokud by tak učinily, lze se dle názoru autora domnívat, že by věc mohla být v rozhodčím řízení projednána.

S tímto závěrem L. Lisseho se nemohu ztotožnit, neboť z ustanovení § 34 RozŘ jednoznačně vyplývá, že pokud byl rozhodčí nález zrušen na základě výše zmíněných konkrétních důvodů uvedených v § 31 RozŘ, nelze již věc projednat v rozhodčím řízení. V případě, že by byla podepsána nová rozhodčí smlouva mezi stranami, ale týkající se zcela stejného nároku, není možné o tomto nároku již znovu rozhodnout v rozhodčím řízení, jelikož dikce poslední věty § 34 odst. 1 RozŘ jasně tuto možnost zakazuje. Dle mého názoru, uzavření takové nové rozhodčí smlouvy mající za účel pouhé vyhnutí se soudnímu řízení je nutné považovat za obcházení zákona, což je zcela jistě v právu jev nežádoucí.

⁶⁸ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 631.

⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1186.

⁷⁰ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 632.

6.2 Nekoncepční úprava ustanovení § 34 odst. 2 RozŘ

Ustanovení § 34 odst. 2 RozŘ zní: „Zruší-li soud rozhodčí nález z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a) a b), zůstává rozhodčí smlouva v platnosti. Nedohodnou-li se strany jinak, rozhodci zúčastnění na rozhodčím nálezu, který byl zrušen z důvodů uvedených v § 31 písm. c), jsou však z nového projednání a rozhodování vyloučeni. Nedohodnou-li se strany jinak, budou noví rozhodci jmenováni způsobem původně určeným v rozhodčí smlouvě nebo podpůrně podle ustanovení tohoto zákona.“ Toto ustanovení tak považuji za vysoce problematické, neboť je rozporu s ustanovením § 34 odst. 1 RozŘ, které by měly společně vytvářet logickou dvojici reagující na situace, kdy došlo ke zrušení rozhodčího nálezu soudem. Ustanovení § 34 odst. 2 RozŘ by mělo dopadat na situace, kdy soud zruší rozhodčí nález z jiných důvodů, než jsou uvedeny v § 31 písm. a) a písm. b) RozŘ. Nebude tak založena pravomoc soudů na rozdíl od § 34 odst. 1 RozŘ, ale původní rozhodčí smlouva se ponechává v platnosti a vylučuje se tak pravomoc soudů meritorně věc rozhodnout.

Poté, co je soudem zrušen rozhodčí nález, vyvstává otázka, zda soud může automaticky pokračovat v řízení, či musí počkat na podání návrhu jedné ze stran sporu. Tuto problematiku totiž ustanovení § 34 odst. 2 na rozdíl od odst. 1 RozŘ nijak neřeší. Za hlavní argument ve prospěch nutnosti podání návrhu považuji fakt, že rozhodčí řízení je tradiční sporné řízení ovládané zásadou dispoziční a je pouze na straně, zda má zájem na pokračování sporu. Za situace, kdy se strana rozhodne ve sporu pokračovat, doručuje se návrh rozhodci a nikoli soudu, neboť rozhodčí smlouva zůstává v platnosti (§ 34 odst. 2)⁷¹.

V okamžiku, kdy dojde k novému projednání věci před rozhodci z důvodu zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. c) RozŘ, jsou z rozhodování na věci vyloučeni ti rozhodci, kteří rozhodovali při vydání původní rozhodčího nálezu za předpokladu, že strany neuzavřely novou dohodu o způsobu, či konkrétních jménech rozhodců. Nové projednání ve věci není možné chápat tak, že se jedná o řízení zcela nové a nezávislé na řízení původním, ale právě naopak pouze jako součástí řízení zahájeného prvotně.⁷²

Chápeme-li tedy takovéto řízení jako jeden celek, nabízí se otázka, v jaké míře lze použít důkazy prováděné v řízení původním. A. J. Bělohlávek se domnívá, že rozhodci jsou povinni provést celé řízení znovu bez zřetele na to, zda spor rozhodují rozhodci noví, či rozhodci, kteří rozhodovali spor již v původním rozhodčím řízení. To ale za předpokladu

⁷¹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PODRAZIL, Petr. Řešení procesní situace po zrušení rozhodčího nálezu. *Právní rozhledy*, 2013, č. 8, s. 284.

⁷² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1190.

vzniku nové rozhodčí smlouvy, kterou byli původní rozhodci opět jmenováni. Je ale nutné nezapomínat, že smysl rozhodčího řízení tkví v jeho neformálnosti a rychlosti řízení a jeví se jako logické a pravděpodobné, že strany určité důkazy a výsledky původního jednání budou považovat za závazné i pro řízení nové, jestliže jej ani jedna ze stran nebude rozporovat.⁷³

Jak jsem již zmínil na začátku této podkapitoly, smyslem § 34 RozŘ je rozlišovat situace podle toho, z jakého právního důvodu (ve smyslu § 31 RozŘ) byl rozhodčí nález zrušen. Tedy, zda bude spor v novém řízení v pravomoci soudů, či zůstane v pravomoci rozhodců založené původní rozhodčí smlouvou. Bohužel v rámci přijetí zákona č. 19/2012 Sb., kterým se novelizuje RozŘ, došlo k nelogickému rozporu mezi odst. 1 a odst. 2 v § 34 RozŘ. Rozpor je nutno spatřovat v důvodech pro zrušení rozhodčího nálezu a to konkrétně nově u písm. g) a písm. h), které jsou uvedeny v § 34 odst. 1 RozŘ. Takto zrušený rozhodčí nález již nelze v rozhodčím řízení znovu projednat, jak vyplývá i z poslední věty § 34 odst. 1 RozŘ. Toto pojetí by bylo zcela v pořádku za předpokladu, že by § 34 odst. 2 RozŘ s těmito důvody počítal a zahrnul je do výčtu svého ustanovení vedle důvodů pro zrušení písm. a) a písm. b). Tato situace ale bohužel nenastala.

Největší nedostatek je třeba vidět zejména v absenci zrušovacího důvodu rozhodčího nálezu dle § 31 písm. h) RozŘ v ustanovení § 34 odst. 2 RozŘ. Zruší-li soud rozhodčí nález z důvodu písm. h)⁷⁴, je to z důvodu, že takto uzavřená rozhodčí smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem je absolutně neplatná. Je tedy logické, že takto zrušený rozhodčí nález z důvodu absolutní neplatnosti rozhodčí smlouvy již není možné znovu rozhodovat v rozhodčím řízení, jelikož zde nebyla platně uzavřena smlouva zakládající pravomoc rozhodců. Naneštěstí pojetí § 34 odst. 2 RozŘ možnost projednání sporu před rozhodci připouští a co více, trvá na tom, že daná rozhodčí smlouva zůstává v platnosti. S tímto závěrem však v žádném případě nelze souhlasit a ustanovení § 34 odst. 2 RozŘ je nutno vykládat v souladu s § 34 odst. 1 RozŘ, což znamená u sporů ze spotřebitelských smluv vyloučit platnost rozhodčí smlouvy a další projednání sporu před rozhodci.⁷⁵

Domnívám se, že logicky nelze dojít k jinému závěru. Z důvodové zprávy k novele RozŘ vyplynula jasná snaha o zvýšení ochrany práv spotřebitele, což se projevilo mimo jiné

⁷³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1191.

⁷⁴ § 31 písm. h) RozŘ: Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé,

⁷⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1196.

v přidání nových důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu v § 31 RozŘ, které byly včleněny do § 34 RozŘ.

Je však s podivem, že Poslanecká sněmovna České republiky ignorovala Senátem vrácený zákon č. 19/2012 Sb. s pozměňujícím návrhem § 34 odst. 2 RozŘ, který měl být doplněn o písm. g) a písm. h).⁷⁶ Tento pozměňovací návrh bohužel nebyl přijat a zákon č. 19/2012 Sb. byl schválen Poslaneckou sněmovnou České republiky v původním znění včetně zjevného rozporu v § 34 odst. 1 a odst. 2 RozŘ⁷⁷.

Nabízí se tak otázka, jaký byl smysl vyloučení písm. g) a písm. h) z ustanovení § 34 odst. 2 RozŘ. Ať už se jednalo o pouhou nepozornost, či o záměr zákonodárce, je současná podoba § 34 RozŘ naprosto neuspokojivá. Jediná možnost, jak vyřešit tuto nesrovnalost, je doplnění písm. g) a písm. h) ke stávajícím písm. a) a písm. b) v § 34 odst. 2 RozŘ. Závěrem tedy nezbývá než doufat, že tato problematika § 34 bude vyřešena v další novele RozŘ.

⁷⁶ Usnesení Senátu k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, senátní tisk č. 231. [online]. Dostupné na <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=62773>>.

⁷⁷ Sněmovní tisk 371, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>>.

7. Zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu

K postihnutí celkového pohledu na kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení je vhodné tuto problematiku doplnit o možnost podání návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí. Konkrétně se jedná o ustanovení § 35 RozŘ. Jedná se totiž o další nástroj, kterým se lze bránit proti vydanému rozhodčímu nálezu. Za situace, kdy byl nařízen výkon rozhodčího nálezu, může strana, proti níž byl soudem nařízen výkon rozhodčího nálezu, bez ohledu na lhůtu stanovenou v § 32 odst. 1, podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí a to v situaci, kdy nebyl podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 RozŘ.

Tento způsob, jak zvrátit účinky rozhodčího nálezu, nachází uplatnění zejména ve vydaných zahraničních rozhodčích nálezech. Obecně totiž platí, že proti rozhodčím nálezům vydaným v zahraničí je možné se bránit žalobou, pokud to ovšem právo zahraničního státu připouští. Za předpokladu, že nikoli, je ustanovení § 35 RozŘ jedinou možností (vyjma domáhání se odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu⁷⁸), jak se účinně bránit proti nařízenému výkonu zahraničního rozhodčího nálezu v tuzemsku.⁷⁹

K podání návrhu na zastavení výkonu existují určité podmínky, které musí být splněny, aby mohlo k zastavení výkonu rozhodnutí dojít. Tyto podmínky jsou jednak výslovně uvedeny v § 35 odst. 1 pod písm. a)⁸⁰, b)⁸¹, c)⁸², d)⁸³ RozŘ a dále uvedené obecně v § 268 o. s. ř. týkajícího se výkonu rozhodnutí. Pokud jsou splněny výše zmíněné podmínky, je po podání návrhu soud povinen přerušit⁸⁴ prováděcí výkon rozhodčího nálezu a uloží povinnému, aby do 30 dnů podal u příslušného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Není-li v této lhůtě návrh podán, pokračuje soud v řízení o výkonu rozhodčího nálezu (§ 35 odst. 2 RozŘ). Pokud soud shledá, že byly naplněny důvody dle § 31 RozŘ, rozhodčí nález je zrušen a strany sporu se mohou následně domáhat v pokračování řízení podle § 34 RozŘ (§ 35 odst. 3 RozŘ).

⁷⁸ dle § 39 RozŘ

⁷⁹ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 639.

⁸⁰ Rozhodčí nález je stižen některou vadou uvedenou v § 31 písm. a), d) nebo f).

⁸¹ Jsou důvody pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve sporu ze spotřebitelské smlouvy podle § 31 písm. a) až f), h) nebo pokud jsou dány důvody podle § 31 písm. g) a rozhodčí nález neobsahuje poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudu.

⁸² Strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno.

⁸³ Ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno.

⁸⁴ Právní úprava výkonu rozhodnutí nezná pojem přerušování výkonu rozhodnutí, ale pracuje s termínem odklad provedení výkonu rozhodnutí. Jedná se tedy o terminologickou nepřesnost zákona č. 216/1994 Sb.

8. Závěr

Rozhodčí řízení vzniklo jako mladší alternativa k soudnímu řízení na konci 19. století a umožnilo tak řešit spory novým způsobem. Tento alternativní způsob řešení sporu, kdy strany založí rozhodčí smlouvou pravomoc rozhodci, tj. soukromé osobě, rozhodnout spor a vyloučí tak pravomoc soudu, je zcela jistě správnou myšlenkou, neboť není nutné, aby veškeré spory byly řešeny pouze formalizovaným postupem soudu. V rámci vývoje společnosti vzniká i větší míra sporů, které je třeba řešit, což se projevuje obrovským náporům na soudy. Neúměrně narůstá agenda týkající se projednávání a rozhodování podaných žalob, což mimo jiné vede k nepřiměřené délce čekání na rozhodnutí ve věci.

Snaha tento trend změnit a umožnit využití jiného způsobu k vyřešení sporu než tradičním soudním řízením vedla ke vzniku institutu rozhodčího řízení a k přijetí zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který nabyl účinnosti 1. ledna 1995. Od této doby byl zákon pětkrát novelizován, přičemž velkou změnu přinesla poslední novela přijatá v podobě zákona č. 19/2012 Sb. Nově byla výrazně posílena práva spotřebitele, zejména v oblasti práva na informace o důsledcích vyplývajících z uzavření rozhodčí smlouvy. Tuto změnu hodnotím kladně, neboť v minulosti bylo rozhodčí řízení často využíváno podnikateli k pouhému vyhnutí se soudnímu řízení a nikoli využívání rozhodčího řízení pro jeho rychlost a neformálnost, ale pouze ve snaze vyloučit účast spotřebitele na soudním řízení.

Základní vymezení mantinelů mezi rozhodčím řízením a řízením soudním je dáno RozŘ, které v § 1 a § 2 RozŘ vymezuje objektivní arbitrabilitu, tedy okruh případů, které lze vyloučit z pravomoci soudů a platně v nich uzavřít rozhodčí smlouvu. I když je tímto způsobem soudům odňata pravomoc věc projednat a rozhodnout o ní, není rozhodčí řízení ponecháno zcela bez jakékoliv kontroly ze strany státu. Takováto kontrola je v České republice svěřena do rukou obecných soudů. Spočívá v možnosti vydaný rozhodčí nález zrušit, a to za předpokladu splnění zákonem stanovených podmínek (§31 RozŘ). Tuto kontrolní funkci soudu je ale nutné vnímat pouze ve smyslu ochrany řádného průběhu rozhodčího řízení. Obecné soudy totiž nejsou povolány k tomu, aby plnily funkci řádného či mimořádného opravného prostředku proti vydání rozhodčího nálezu. Tento závěr je tak plně v souladu s koncepcí rozhodčího řízení jako řízení jednostupňového bez možnosti nápravy.

V ustanovení § 31 RozŘ jsou pak definovány situace, za kterých je možné podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu k soudu. Takto pojaté ustanovení se ale neobešlo bez problémů při jeho aplikaci v praxi. Cílem této diplomové práce byla snaha o detailní analýzu jednotlivých právních nástrojů, které zákonodárce svěřil soudu ke kontrole rozhodčího řízení. Daná problematika je ale natolik rozsáhlá, že nebylo možné vymezit veškeré možné situace přicházející v úvahu. Jednotlivé zrušovací důvody uvedené v § 31 písm. a) až i) RozŘ, nabízí relativně širokou škálu možností, kterými lze účinně provádět soudní kontrolu rozhodčího řízení. Zákonem takto vymezené důvody však často v praxi naráží na dílčí problémy, které je následně nutné řešit.

Za zajímavé považuji zmínění zrušovacího důvodu dle § 31 písm. d) RozŘ, který se v praxi nejen téměř nevyskytuje, ale jak se domnívám, lze tento důvod bez větších obtíží podřadit pod zrušovací důvod písm. i) RozŘ. Není mi tedy zřejmé, z jakého důvodu byl při tvorbě RozŘ vymezen jako samostatný.

Velkou změnu v otázce soudní kontroly přinesla poslední novela RozŘ, konkrétně zákon č. 19/2012 Sb. týkající se zejména přezkumu rozhodčích nálezů soudy. Zákonodárce totiž nově připustil možnost částečného věcného přezkumu rozhodčích nálezů v podobě vytvoření dalších zrušovacích důvodů, pro které je možné rozhodčí nálezy obecnými soudy (i když jen pouze u sporů ze spotřebitelských smluv) zrušit. Tato novelizace RozŘ ale zcela nabolourala dlouhodobě zažitou praxi, kdy soudy měly dohlížet na formální stránku rozhodčího řízení a nikoli na věcný obsah rozhodčích nálezů. Tato nová pravomoc soudů chrání nově spotřebitele a to velmi výrazně, neboť de facto rozhodčí řízení deklasuje na pouhé „předsoudní řízení“, které nemá žádnou právní relevanci. Rozhodčí řízení tak ztratilo svoji pozici rovného a nezávislého partnera k soudnímu řízení, i když jen v oblasti spotřebitelských smluv. Zda tomu tak skutečně je, ukáže pravděpodobně až delší praxe, ale z dikce zákona lze jistě tento závěr učinit.

Tento způsob nekonceptního zvýšení ochrany práv spotřebitelů mi nepřijde jako vhodný instrument, neboť se domnívám, že zákonodárce by měl naopak občany vést k zodpovědnosti za své vlastní právní jednání a chránit autonomii vůle stran uzavírajících dobrovolně rozhodčí smlouvu a nikoli slepě chránit spotřebitelovu nerozvážnost při dobrovolném vstupování do právního vztahu.

Tím se ale nedomnívám, že by spotřebitel neměl být chráněn vůbec. Plně si uvědomuji potřebu vyrovnat jistý faktický nepoměr mezi spotřebitelem a podnikatelem. Za vhodný způsob ochrany spotřebitele považuji ostatní přijaté změny v RozŘ, mezi které rozhodně patří zvýšení informovanosti spotřebitele o podstatě rozhodčího řízení a jeho důsledcích při

podpisu rozhodčí smlouvy a také zpřísnění ve způsobu uzavírání rozhodčí smlouvy. Rozhodčí smlouva má být nově uzavírána samostatně, čímž doufám, že se zamezí častému nešvaru českých podnikatelů, kdy rozhodčí doložky byly součástí všeobecných obchodních podmínek a průměrný spotřebitel často ani nevěděl, že takovou rozhodčí doložku uzavřel. Další pozitivní změna nastala v povinné registraci osob rozhodců, kteří chtějí rozhodovat spory vyplývající ze spotřebitelských smluv. Tímto registrem má tak stát možnost kontrolovat odbornou úroveň osob rozhodců. Tyto změny provedené zákonem č. 19/2012 Sb., které novelizovaly RozŘ, mají za cíl zejména prevenci a zvýšení právního povědomí o rozhodčím řízení a jeho důsledcích, což jednoznačně považuji za pozitivní trend a cestu, kudy by se ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení měla dále ubírat.

Lze konstatovat, že kontrolní funkci soudu v rozhodčím řízení můžeme rozdělit do dvou rovin. První, kdy soudy nemají pravomoc jakkoliv zasahovat do vydaného rozhodčího nálezu, ale plní pouze funkci garanta, který dohlíží zejména na splnění podmínky arbitrability sporu a dále na právem aprobovaný průběh řízení, jehož výsledkem je vydání rozhodčího nálezu s plněním, které je právem možné a dovolené. Pokud tomu tak není, lze takový rozhodčí nález podáním žaloby k obecnému soudu zrušit, je-li splněn alespoň jeden zrušovací důvod § 31 RozŘ.

Druhá rovina spočívá v doplnění a rozšíření tohoto pravidla o spory, vyplývající ze spotřebitelských smluv. Posilování práv jedné strany (v našem případě spotřebitele) je možno chápat jako evropský trend, kdy se zákonodárce snaží zvýhodnit „laického“ spotřebitele v neprospěch „odborného“ podnikatele. Soudu je tedy nově také přiznáno právo částečného věcného přezkumu rozhodčího nálezu, což dává obecným soudům pravomoc revidovat vydané rozhodčí nálezy, i když pouze v rovině jejich zrušení. Obecně lze tedy říci, že až na jisté výhrady k pravomoci soudu částečně věcně přezkoumávat rozhodčí nálezy a to v podobě jejich zrušení je systém kontroly rozhodčích řízení nastaven správně.

Způsob, jakým je v České republice vykonávána soudní kontrola rozhodčího řízení prostřednictvím návrhu na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 RozŘ, se jeví z mého pohledu navzdory drobným potížím v praxi jako relativně dostačující, neboť celková koncepce obsahuje dostatek právních nástrojů, jimiž lze zvrátit již vydaný rozhodčí nález. Není důvodu se domnívat, že by RozŘ poskytoval nedostatečnou právní ochranu, či dokonce zaostával za standardy Evropské Unie. Je naopak až překvapující, že v oblasti ochrany spotřebitele jde dokonce RozŘ i nad rámec těchto evropských standardů. Lze tedy závěrem konstatovat, že celková koncepce kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení je víceméně v pořádku a plně odpovídá požadavkům kladeným na vyspělé právní státy 21. století.

Seznam literatury

Monografie:

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1672 s.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1762 s.

KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil a kol. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 202 s.

LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. 919 s.

LISSE, Luděk. *Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2011 429 s.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07

Rozsudek Evropského soudního dvora, ve věci Elisa María Claro v. Centro Móvil Milenium SL. ze dne 26. října 2006, sp. zn. C-168/05

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. března 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. října 2009, sp. zn. 33 Cdo 2675/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. prosince 2012, sp. zn. 32 Cdo 4968/2010

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. května 2007, sp. zn. 2 As 78/2006

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. listopadu 2007, č. j. 8 Cmo 351/2007-179.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. listopadu 2001, sp. zn. 21 Cdo 123/2001

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. září 2007, sp. zn. 32 Odo 366/2006

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. září 2008, sp. zn. 28 Cdo 2930/2008

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 1. listopadu 2001, sp. zn. III. ÚS 460/01

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 26. února 2008, sp. zn. II. ÚS 249/97

Právní předpisy:

Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 3, 5, 8 a 11, vyhlášena Radou Evropy ze dne 4. listopadu 1950

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993

zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Elektronické zdroje:

LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012* [online]. Epravo.cz [cit. 30. 12. 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>>.

Důvodová zpráva k z. č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371. [online]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>> 35 s.

Usnesení Senátu k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, senátní tisk č. 231. [online]. Dostupné na <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=62773>>.

Sněmovní tisk 371, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>>.

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993. [online]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:CS:HTML>>.

Odborné články:

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, roč. 2006, č. 2, s. 18.

KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PODRAZIL, Petr. Řešení procesní situace po zrušení rozhodčího nálezu. *Právní rozhledy*, 2013, č. 8, s. 284.

RABAN, Přemysl. K otázce vzájemného působení zahájení soudního a rozhodčího řízení. *Soudní rozhledy*, 2007, roč. 13, č. 1, s. 4.

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na kontrolní mechanismy obecných soudů v rozhodčím řízení. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem mohou obecné soudy kontrolovat rozhodčí řízení zejména pak, za jakých okolností je přípustné vydaný rozhodčí nález soudní cestou zrušit. V této práci jsou popsány zejména sporné situace a možný nástin jejich řešení, ke kterým v praxi dochází. Tato práce také reaguje na zákon č. 19/2012 Sb., kterým byla provedena rozsáhlá novelizace RozŘ, která přinesla řadu změn v oblasti sporů ze spotřebitelských smluv, která přiznala nové kontrolní mechanismy obecných soudů pro rozhodčím řízení a jeho následný přezkum.

Abstract

This thesis focuses on the supervisory role of the court in arbitration proceedings. The aim is to find out how courts can control arbitration proceedings and under what circumstances it is permissible setting aside an arbitral award. This thesis also describes questionable situations and their possible solutions, which be encountered in practice. Thesis also reacts to arbitration proceedings amendment Law No. 19/2012 Coll. which has brought many changes in consumer contracts and added the new control mechanisms of the courts for arbitration proceedings and its substantive review of an arbitral award.

Seznam klíčových slov

arbitrabilita

novela rozhodčího řízení

kontrolní funkce soudu

přezkum rozhodčího nálezu

rozhodčí řízení

rozhodčí smlouva

rozhodčí nález

věcný přezkum rozhodčího nálezu

zrušení rozhodčího nálezu

List of the key words

arbitrariness

arbitration proceedings amendment

the supervisory role of the court

review of arbitral awards

arbitration proceedings

arbitration agreement

arbitral award

substantive review of an arbitral award

setting aside an arbitral award